

הרב משה מרדכי אייכנשטיין

ראש הכולל שע"י ישיבת יד אהרן ב"ב

הליכות חיים ממורינו הרב המובהק הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

הקדמה

הלב עודנו נכמר ומתחמץ וממאן להנחם כשזכרו האהוב של מורינו הנערץ עולה ומיתמר לעינינו בעלותינו לפנינו מקצת מן המקצת מהנהגותיו והליכותיו שבאו בזה. יהי זכרו הקדוש ברוך וצרור בצרור החיים עם כל הצדיקים עד ביאת יגון [עיקרו של קונטרס זה חברתי מהזכרון לפום רהיטא לפני כמה וכמה שנים, בעבור צורב אחד שביקש ממני, וכעת תקנתי והוספתי מעט כפי המזדמן ואין לסמוך על זה, וכן הוספתי הערות שולים ממקורבו וחביבו של מורינו זצ"ל האברך כמדדשו רבי אריה לייב גריינמן שליט"א תשואות חן חן לו].

הערה: קשה מאד לערוך פסקי הלכות ממורינו זצ"ל, על אף שהיה פוסק גם בע"פ באופן חתוך למדי. אבל כיון וזה משהו יום יומי ונמשך תמיד, והעיקר זה לא ההלכות שמחדש וחוש הביקורת שלו, אלא ההנהגה המוקפדת על כל פרט של בין אדם למקום ולחבירו, בהשתדלות לשמור על איזון ומשובה נפשית. והנה הוא בעצמו כתב את מה שהיה חשוב אצלו בקונטרסיו המרובים [ולכן השתדלתי שלא לכתוב דברים שפרסם בעצמו, ומסתמא בכ"ז יש כאן דברים שכתובים אצלו]. וכל מה שאני כותב כאן, כמובן אינו לא להלכה ולא למעשה כיון שלזה צריך דקדוק גדול יותר. ובכלל יתכן שאין רשות לכתוב מה שנראה לעינים מהנהגות אדם גדול כזה, כי מי יודע להעריך למה עושה כך או כך, וראיתי בעצמי אצלו כמה פעמים שלא הבנתי נכונה את טעמו בהנהגה פלונית ואלמונית. אבל כבר הוא כתב באיזה מקום שאדם צריך לחשוב עצמו מה היה אילו היה כהמהרי"ל והיה יוזפא השמש מתחקה אחר הליכותיו ורושם אותן לדורות הבאים, א"כ נראה שחושב זאת להנהגה מותרת לרשום הליכות חיים כפי הבנת הכותב, אם אומרים שאין אחריות גמורה על כך.

ובאמת שדברים הנ"ל שכתב הם מאד ראויים אליו, כי כל מכירו אפי' מעט יודע, שהיה אפשר להסתובב עם פנקס ולרשום הנהגות שלו כל רגע ורגע, כי היה ממש כמעין המתגבר ולא היה אצלו שום דבר 'סתם', אלא כל דבר היה מחושב ממש עד הקצה האחרון, ולא היה למי שהיה מסתובב עימו רגע אחד דל, כמו שאומרים, וזה נמשך ממש עד הרגע האחרון שהיה בחיים חיותו, כמו שיעידו משמשיו בקודש [וזאת הנחמה היחידה שלפחות נפטר מהעולם כמו שרצה, במקומו, בדעתו, על כסאו בליל שבת פרשת ואתחנן אל ה' בעת ההיא, כששפתינו נוטפות מור מפרקי ברכה ותפילה נשמט ראשו ויצאה נשמתו, כמשחל בינינו מחלבא. ותוך כדי שממש כל השעות לפני זה עסק, כהרגלו בקודש, בבירור מה שצריך לעשות במצבו לענין קידוש (כפי שהבאנו בסוף המאמר), וכולי. וענה לשאלות הסובבים בהלכה, אף שבקושי יכול היה כבר לדבר, ואף שגם הוא כבר ידע והרגיש בברור שהנה באה השעה לה התכונן כל חייו, וגם מקורביו ידעו כי הנה הגיע הזמן שה' לוקח העטרה הזאת מעל ראשם. אם לא היינו יודעים זאת בבירור, ולא מאיזה שמועה קלוטה מהאוויר, לא היינו יכולים להאמין למופת הגדול שבמופתים הזה]. וכל מה שנכתב כאן אינו אלא מעט מזעיר ממה שעלה בידי להציל משיני הזמן והשכחה, והשתדלתי לכתוב בעיקר ממה שראיתי בעיני, יבינו זאת המעיינים ויוסיפו לקח איך אדם יכול להגיע לדרגות נשגבות כאלו גם בדורינו העני.

סדר היום

א. היה ער בנקודת חצות, ואומר תיקון חצות בערך כחצי שעה רק כתיקון האר"י, ופרסם תיקון זה בספר מיוחד 'קונטרס תיקון חצות כסדר האריז"ל'.

ב. לא היה ישן הרבה במשך הלילה, לכל היותר כמו ג' או ד' שעות (צ"ב בדיוק) [ופעם אמר לי על ליל שבת אחד (שהכנתי שכמעט לא ישן בו כלל): "לישון ישנים אחרי הכל"].

ג. היה נוטל ידיים גם אחר עלות השחר, אף שכבר התעורר מקודם ונטל. והיה נוטל כשכבר היה לבוש ואוחז באמצע פסוקי דזמרה, ומברך עובר לעשייתו. (ופעם בשבת אחת שמע אותו משמשו שהיה מלווהו לשם, מפזמן לעצמו ניגון כל הדרך, אח"כ הבין שהוא צריך ללוות איזה חתן יתום או משהו והוא מתלמד במנגינה שלא יישכחה).

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שא

ד. כשהיה בכוחו עוד היה נוהג ללכת למקווה כל יום. ובשבת היה נוהג ללכת למקווה ברח' הרב הירש (של הרב פנחסי), כיון שלא רצה להנות מאור החשמל בלא גנראטור בשבת, ושם היה חשוך והיה טובל במקווה קר [ופעם כתב מעין מעשיה על כמו איזה יד נעלמת שעזרה לו שם שלא ליפול].

ה. אומר את ה"תנאים טובים" שכתב [שהן באופן כללי פיתוח של עצת אשל אברהם (בוטשאש) להתנות כל יום על כוונת השמות וכו'], ואם לא הספיק היה אומר ש"הכל כמו שכתוב אצלי" [שמעתי ממנו].

ו. היה מברך הנותן ליעף כוח כהאר"י [ודלא כאומרים בשם הגר"א שאין מברכים ברכה זו שאינה מהגמרא]. לא אמר מקדש שמו ברבים בשם [כהאר"י ולא כהגר"א], והסביר שנוהג כן מכיון שהוא אומרו קודם עלות השחר [שמעתי ממנו].

ז. לפי השמועה (שהתבררה כעת) לא היה מברך על התפילין מפני הספק בראשונים מהו שם קלף האם הצד החיצון או הפנימי [ומה שכ' הכס"מ והב"י כדעת התוס' כמו שפסק בשו"ע, אולי אילו היה לו כת"י החדשים של הרמב"ם שמהם נראה בברור שדעתו כמש"כ בתשובה, היה חוזר בו מרן ופוסק כהרמב"ם והרמב"ן]. ועכ"פ יש הרבה דעות שלא כר"ת ובשם רב האי, וכנראה יש מחלוקת מה היתה דעת הגאונים, וגם טעם ההלכה משמע שלא כמש"כ החת"ס, דמדברי הרמב"ם בתשובה משמע שצריך להיות עבה, והמאירי באר את הטעם כדעת התוס' שצריך להיות דק עי"ש, וכתב המאירי בסוגיא בשבת בא: "וראה כמה קשה המחלוקת אלא שרחמנא ליבא בעי", ועי' עוד במאמר הרב חיים אשר ברמן בגיליון האוצר יז] אבל מעולם לא הסכים לגלות לציבור טעמו בזה.

ח. היה מתחיל פסוקי דזמרה בנחת קודם זמן ציצית וכשהגיע הזמן [דהיינו לשיטתו, כשלושת רבעי שעה קודם נץ הנראה דבני ברק] בירך באמצע פסוקי דזמרה. ולא עשה שום עיטוף, אלא לבשו כהרגלו וכהגר"א [והורה כן גם לנכדיו].

ט. באחרונה תש כוחו מלקום בישתבח, והיה מבקש ממישהו מהקהל שיאמר קדיש, אבל היו נוהגים לומר איתו ביחד ישתבח והוא עונה אמן יחד עם החזן, לצאת פשיטות הירו' כפי מנהג הרמב"ם וספרדים שעל כל סיום סדר עונה אמן, ואם עונים ביחד שרי בזה [וצ"ע למה אין כאן משום עונה אמן אחר ברכותיו להצד שאין עונה אמן אחר ברכת עצמו, ואמר פעם שכן כתב בסידור קודינב

שב הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

(כמדומה), לאחר זמן הראה לי שכן הוא במשנ"ב ס' נא ס"ק ג]. אמנם בברכות ק"ש כמדומה היה יושב כל השנים^א, כמנהג המקובלים בבית א-ל בירושלים, וכמש"כ הכף החיים ע"פ הכתבים (כמדומה) שקדושא דיוצר היא דווקא בישיבה (ופעם שאלתי אותו הלא לא כן ברמב"ם? והוא אמר לי אה"נ היה ראוי לעמוד אבל ככה... וכך נהג בהרבה דברים שסותרו בין ההלכה לקבלה, שלא רצה להכריע והשאיר פתוח, וא"א להאריך בזה כאן).

ועל אף שכידוע היו לו ז' זוגות תפילין לצאת ידי כל השיטות, כנראה לא היה ידוע לו על האפשרות לעשות קלף מהליצה, ואכן שמעתי שכשהביאו לפניו פעם אחת תפילין כאלו בירך עליהם יחד עם התפילין הרגילות כדעת הב"י. ואגב בשנים האחרונות נהג בתפילות להניח את התפילין הקטנות שאין בהם אצבעיים על אצבעיים כדעת הב"י והגר"א שאין בהם שיעור כלל, ומשום שכך הם מונחים יותר בטוח על מקום הנחת תפילין על הראש, וכך גם היה ממליץ לכל מי שאין לו שער בקודקודו ואינו יכול לדעת ולשער מהיכן מקום תחילת השער.

י. בברכו לא נהג לכרוע, כהגר"א שאין להוסיף על הכריעות (עי' בסידור אזור אליהו), אבל בעלינו לשבח היה כורע בשעה שאומרים ואנחנו כורעים ומשתחוים וכו', ופניו למזרח, גם כשנמצא מחוץ לביהכ"נ [ובכלל כן מנהגו, כמו בקריאת התורה בשעה שקורים התורה הזאת וכדו' שמגבהים הספר, ומקורו ממצה זו וכו']. ופעם אחת עמדתי לידו עם הלולב בקה"ת של יום הראשון בסוכות, ובשעה שקראו 'ולקחתם לכם וגו'', אחז בלולבי ונענע אותו].

יא. התפלל בנוסח אשכנז כרבינו הגר"א ותלמידיו שבא"י, אבל הוסיף כמה תוספות וכוונות עפ"י השו"ע והאר"י. באהבה רבה נהג לעצור לפני וקרבתנו 'מלכנו' (נוסח האר"י) לשמך הגדול, ולכוון הכוונות המוזכרות שם מעמד הר סיני וכו' כהאר"י. וכן עצר לפני אני ה' אלוקיכם, וכוון לקיים המצוה של זכירת יצי"מ. וכן באמת ויציב מוסיף כמה תוספות עפ"י מנהג האר"י, כמו אמת ממצרים גאלתנו וכולי. בק"ש יש מילים כמו אחד (בשקט) ואבדתם ועוד, שקרא פעמיים, בשביל לומר ד' רפויה כמנהג התימנים (ואמר שכך גם משלים רמ"ח של ק"ש). נהג לומר ביהללו או ברכו את השווא נע בכעין פתח^ב (בכלל ישנם הרבה מאד דיוקים בתפילה שא"א לספורם כי רבים הם, ורשמם בספריו תיקון תפילה ועוד. ובאופן כללי הגייה נכונה אצלו

(א). הערת רבי אריה לייב גרינמן שיחי' (וכן כל ההערות מכאן ואילך): בשנים קדמוניות כן היה עומד בברכות ק"ש מפני כבוד הציבור (איני זוכר בעצמי אך שמעתי שכן אמר לרב פורת שי').

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שג

היא יסוד היסודות, והתרעם על שמזלזלים בכך היום, או מחוסר ידע שלא מלמדים היטב דקדוק לה"ק, והקפיד ע"ז בד"כ אפי' בשפת דיבור יומיומית, לבד כשרצה להגיד ביטוי ביידיש וכדו'). שאלו אותו איך אומר קדוש וברוך שפעמים הרבה אין שם מנין (וגם לא מנגן בטעמים של הפטרה), ואמר שכך נוהגים, אבל אולי עשה זאת מפני שהיה הש"ץ הרשמי, רק שאף פעם לא היה איתו מנין, מפני שהתחיל ברכות ק"ש כעשרים רגעים קודם הנץ הנראה, דהיינו שגומר ק"ש לפני הנץ האסטרנומי, וגם שמתפלל הכל בנחת כמונה מעות, בשיא הדקדוק, אבל לא משתהה הרבה למשוך התיבות.

יב. שמונה עשרה לחש בערך כעשרה רגעים, ומט"ו באב ואילך לא מחכים עליו עד אחר ר"ה, והתפלל אז לפעמים מסידור של מרגליות (מקלויז בראד) [ראה להלן בהנהגות המועדים אות א'], והוסיף בעשיית ובאלול לפעמים התחניה בהשיבנו הנדפסת בסידורים הספרדיים. בבין המצרים מכוון ברצה ובשים שלום [ורשם סדר הכוונות בקונט' "בין המצרים" ויש שם כוונת עוד שמות בברכות ראשונות עיי"ש]. ובד"כ כשהתפלל מתוך סידור התפלל מסידור כוונת ה', אבל לא כוון כוונת הרש"ש בכל תפילה, כך אמר לי פעם בפירוש [אולי כהר"ש מקינן שהביא המ"ב (סי' כה סקמ"ב) וכמסופר על הלשם כתינוק המתחטא לפי קונו, או מטעם שקשה לו, או מטעם אחר, אבל אמר שללמוד צריך כי זה חלק מהתורה אלא שלכוון לא כל אחד מסוגל או יכול לכוון]. לא נהג לכרוע ולהשתחוות כמנהג העולם, אלא השתחוה לבד כבמודים (שסבר שדין אחד להם). לא נהג להכות על החזה בסלח לנו כמנהג הגר"א. בשובבי"ם עצר לפני ברכת מקבץ נדחי עמו ישראל ואמר במחשבה בלבד (כי אינו ע"פ פשט מעניין הברכה) הנוסח שנתקן שם על תיקון היסוד [הנהגה זו התפרסמה גם בכתב ידו]. הנוסח ולמשומדים ולמינים ועוד היה מוסיף כל הנוסחאות לצאת ידי הכל. בשנים האחרונות החל להוסיף הא-ל הטוב כנוסח

ב). כהמנחת שי ריש פרשת לך לך, והיות ולשונו קשה למי שלא מורגל בו אפרט, הוא מביא שיטות קדמונים שבשלשה מקומות קוראים שוא כמו פתח: א. בל' אכילה, כמו 'אוכלה', שהכף נקראת כמו פתח. ב. בל' ברכה, כמו 'ברכו' שהריש נקרא כמו פתח. ג. במקום שיש שני אותיות דומות סמוכות, כמו 'הללו' שהאות הראשונה נקראת כמו פתח ומביא שזו מחלוקת גדולה בספרים, ומסיים: 'ואני בתומי אלך בדרך הספרים וכו' אבל המדקדק לקרותם כהלכה תבוא עליו ברכה'. ובדרך אגב אוסיף, שסיפר לי פעם הרב שבשבת פר' תולדות תשכ"ט או תש"ל היה העליה לתורה של בנו ר' דוד וסבי ר' שמעל ז"ל התפלל אצלו, והבעל קורא קרא 'הברכה אחת היא לך אבי' בפתח האות בית, וסבי לא נח ולא שקט עד שחזר וקרא בשווא, כי לדעתו זה היה שינוי בצורת המילה.

שד הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

ספרד, שיהיה מעין החתימה של הטוב שמך וכו'. בתעניות יחיד בלבד היה מוסיף אחרי אלהי נצור את אב הרחמים, ואם מתפלל מנחה גדולה מוסיף בערבית, ובתעניות קבועות לא מוסיף זאת (כלשונו "כי מה החכמה") כהמנהג. אמר שיש נוהגים להזכיר פסוק לשמם אחרי אלוקי נצור, וראוי לעשות זאת דרך פסוק של תחינה, שזה העיקר שתקנו שם להזכיר תחנונים.

יג. עושה שלום היה עושה כדעת ספר המנוחה לרבינו מנוח - שלוש פסיעות גמורות, עקב בצד אגודל הכל ברגל שמאל [ואין לחשוש ממוסיף על הפסיעות כיון ובא להדר ולצאת לכו"ע]. ואמר שהחזו"א נהג כפי הזקנים, שעושים שלושה צעדים שלמים ואח"כ משווים, והמ"ב מקל יותר מכולם. והיה חוזר אחר הפסק של הילוך ד' אמות, ושאלתיו למה לחזור, הלא עשה ג' פסיעות שלימות? ואח"כ מצאתי בשו"ת של אביו של החזו"א, שעפ"י טעם אחד שמדמין הפסיעות לישראל במעמד הר סיני, יש גם לחזור כשעושה כספר המנוחה. אולם, מורינו זצ"ל הפטיר שעושים זאת בשביל ה'סדר הטוב' ולא עוד.

יד. גם קודם הזמן האחרון, שלא היה יכול לעמוד אפי' בתפילת לחש, היה לפעמים יושב בריחוק ד' אמות מהחזן, כשלא היה יכול לעמוד כל חזרת הש"ץ, והיה פוסע אחרי שמונה עשרה כדי לא להפסיק באמצע חזרת הש"ץ בפסיעות, והיה אומר שאמנם זה מעט משונה להפריד את התפילה מהפסיעות, אבל יש להוכיח כך מהנהגת הש"ץ בת"ב, אחר שיושב על הרצפה ואומר קינות שלוש שעות עושה הפסיעות. השתדל מאד לא לפסוע ג' פסיעות אחר התפילה אם יש מישוה מאחוריו גם אם הוא סיים ורק לא פסע, וכן הקפיד לפסוע רק ישר ולא באלכסון, שאינו דרך כבוד לדעתו, ד'לפחה' הרי לא הוי עבידי כן (והיה צריך לפני התפילה לחפש מקום מתאים לפסיעות שלאחריה).

טו. בקדושה היה מרים עינים פקוחות למרום בקדוש וברוך. מודים דרבנן אם לא היה משלים עד שהש"ץ סיים הטוב שמך וכו' מפסיק אפי' באמצע. לפעמים היה אומר נוסח הטבת חלום בברכת כהנים [פעם שחק על מישוה שביקש ממנו לעשות לו הטבת חלום, ושאל אותו איזה חלומות רעים יכולים כבר להיות, שאצלו לכל היותר חלום רע הוא שחולם שמשוהו השתבש בסדר יום של יוה"כ, שלא הספיקו ח"ו ברכת כהנים בנעילה וכדו'. וסיפר שפעם חלם שהוא מתעורר בלילה והוא ליל חנוכה ומסתכל מסביב, והנה אף אחד לא הדליק נרות].

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

טז. אהב כשהתפלל הש"ץ החזרה בניגון הירושלמי (כמו בביה"כ ישועות יעקב וכדו'), ואמר שהנוסח הישיבתי יבש, אבל הנוסח הזה שהיה מתפלל בו גם מו"ר רבי שמואל פפרמן לרנר זצ"ל, הוא ממש תחנונים, ונוהג להגיד לש"ץ יש"כ כשמתפלל בנוסח זה, ופעם הוסיף לי ייש"כ על שהוספתי 'עבדך' בבונה ירושלים כמנהג האר"י.

יז. היה נוהג לומר והוא רחום מתוך סידור ספרדי מדויק (של הרב מאוזו), כי שם הנוסח קצר יותר, וגם זה לא היה מספיק, והיה מסמן לחזן מתי להתחיל, ובד"כ היה צריך להשלים אחרי התפילה מאשרי ואילך בגלל קצב אמירתו האיטי. ראיתי פעם איך שאמר את הזכירות, ואמר לי שמוסיף בזכור את אשר עשה ה' אלוֹקֵיךְ למרים שנענשה על שהשוותה מעלת משה לשאר הנביאים [עפ"י הגא"מ הראי"ה קוק זצ"ל שציוה כך להוסיף על התוספת של רבינו הרמב"ן, שלקתה בצרעת, כמו המשל על ב' נשים אחת אכלה פגי שביעית וכו'].]

יח. קרא ק"ש אחר התפילה [כמנהג מהרי"ל דיסקין ועוד כמה גדולים], לצאת דעת ר"ת ועוד - שלא יוצאים בק"ש של קודם הנץ אלא בדיעבד. אבל שם לא חזר על ואבדתם וכו' כנ"ל, וגם מקצר יותר בכוונת שמע ישראל וכדו'. ובר"ה היה אומר ק"ש כשהציבור אומרים הפיוטים. אבל בת"ב אמר שלאחרונה נוהג שלא לקרוא משום שמפריע לו באמצע אמירת הקינות.

יט. גם חוק לישראל אמר לי שקורא אבל לא בעיון, וגם אמר לי (כמדומני) שגם ר' יצחק אלחנן זצ"ל היה נוהג בכך [דהיינו שרק בישיבות התחילו לזלזל בזה כפרקי אבות בקיץ ועוד דברים]. לא היה מקפיד מלהניח רגל על רגל בבית הכנסת ודלא כמנהג הספרדים שמאד מקפידים על כך.

כ. נהג בכל עסק שיש לו להתנות בכתב שבכל ריב וסכסוך ילכו לבי"ד של הרבנות בת"א.

כא. היו תקופות שהיה לומד פרק משניות אחר התפילה בבוקר, בציבור (ומנכדו שמעתי שהיה מקפיד ללמוד משניות יום יום השכם בבוקר לעילוי נשמת אביו ז"ל). לאחרונה נהג ללמוד דף היומי ולמדו מתוך גמרא מבוארת (שוטנשטיין) [וכן ביקש פעם ירושלמי עם ביאור רהוט]. ובשנת תשע"ד עשה סיום על גמ' חגיגה בר"ח אב ואכל בשר, והסביר שבין כה יש דעות שונות לגבי ר"ח עצמו ולכן עשה כן, אבל

בקביעות לא היה נוהג לסיים. במ"ט ימים שבין פסח לעצרת היה מסיים שנה אחת מס' שבועות, ושנה אחרת מס' סוטה, שיש בהן מ"ט דפים.

כב. היה נח באמצע היום. אף שהעדיף להתפלל מנחה קטנה, למעשה התפלל לרוב מנחה גדולה כדי שלא יאכל סעודה אפי' קטנה קודם התפילה, וסיפר לנו על אחד מהמדקדקים שהתפללו במנין (דינקליס) שהיה נוהג לישון קודם זמן מנחה ומתפלל מנחה קטנה כעיקר הדין כמש"כ הרמב"ם.

כג. מעריב העדיף להתפלל בזמן דהיינו כארבעים דקות אחר השקיעה, למעשה לא עשה כך כשאין מנין [לבד מלאחר תענית, אפי' יחיד, שראיתיו פעם אפי' מקדים להתפלל בביכ"נ של בעלי הבתים בזמן]. ברוב המקרים לא הספיק להתפלל עם הקהל [אלא א"כ המניין הוא בביתו כמו באחרונה או בסוכות בסוכה], ולכן בעבר היה מתפלל בקיץ שמונה עשרה מקודם, ואחר כך היה אומר לעצמו ברכות ק"ש [כמנהג הפרושים שכתב הרא"ש בריש ברכות, כך אמר לי, וכעת לא מצאתי שם וכמדומה ראיתי בב"י בא"מ²], ובחורף שהשקיעה מוקדמת, מתפלל לעצמו ברכות ק"ש וממתין לפני שומר עמו ישראל לעד לקהל, ומברך יחד עם הש"ץ, ועונה אמן כנ"ל.

כד. נהג להגיד אחר שמונה עשרה של ערבית אלו דברים עד ותלמוד תורה, לצאת השיטות שעל שינת צהרים חייב בברכת התורה. וכן היה נוהג לבקש בתענ"צ ובשבת במנחה מהעולה להוציאו.

כה. אחרי כל תפילה נהג לשבת מעט [ואפי' אם היה מתפלל בחוץ כגון שהיה בפנים מגילה בט"ו (והוא סבר שכיום א"צ לקרא בט"ו וכדלהלן, ולא רצה להיכנס שלא יוכל לצאת משם אם יתחילו) היה נשען על איזה סטנדר וכדו'].

כו. יצא מביה"כ מהופך והשתחוה הן בכניסה והן ביציאה, והניח יד על המזוזה אף שמעיקר הדין אין צורך למזוזה בביהכ"נ [כך אמר].

הנהגות שבת קודש

א. כמדומני שנהג לתת צדקה לפני הדלקת נרות בביתו. היה מקבל שבת בביתו, כעשרים רגע לפני קבלת שבת היה מברך על טלית, ויוצא לחצר ביתו (שאמר שהוא

ג). הוספה מעורך: וכן הוא כבר בתשובת רב האי גאון.

מעין שדה). ואמר רק מה שכתוב בכתבים [מזמור לדוד, בואי כלה ג' פעמים ומזמור שיר ליום השבת], אחר כך סובב את השולחן בביתו ג' פעמים, ואמר כנ"ל, ובירך בורא עצי בשמים על הדסים [אמר לי שעושה מש"כ בכתבים ורק מה שכתוב שם, ויש לברר בדיוק שאיני בקי בזה]. היה מתפלל גם בליל שבת כארבעים רגע אחר השקיעה (ובליל שבת האחרון של חייו התפללו אצלו והתקשה להתפלל, לבד מק"ש, ונכדו שיבל"ח אמר להוציאו ממזמור שיר ליום השבת, ותיקנו מלומר עיני בפתח שצריך לומר עיני בחיריק, בינו זאת).

ב. בכל סעודות שבת שר אתקינו סעודתיה, כהאר"י, ותו לא שום פיוט וזמר, ולמד גם משניות וכולי. ואיני יודע כל סדר הליכותיו בליל שבת בסעודה, כי לא הייתי שם אף פעם, אבל ראיתי שמשאיר פירורים על המפה, כמנהג האר"י, וכן את המלח. אמר פעם שלא אכל בשר בקר כארבעים שנה (כמדומני), ובשר עוף לא אכל אלא מעט בשבת, ואמר שאין לו בזה טעם, רק אוכל כלצאת יד"ח.

ג. ישן מעט למדי, אולי כב' או ג' שעות בליל שבת, והשכים קום ללמוד גמ' או להעביר הסדרא^ד.

ד. כשהיה בכוחו היה נכנס לביהכ"נ הרבה קודם לעלות השחר ומסדר את המפות שנשמטו או מחלק את הטישו וכדו', ולא הסכים שאעזור לו בזה. אחר כך היה חוזר לבית ומברך על הטלית באמצע פסוד"ו, ולבהכ"נ הגיע קצת לפני נשמת, שאמרו במתינות יתירה. הוסיף "ובכן" ישתבח, וכן שינה עוד שינוים, כמו בא-ל אדון שסיים כמו בנוסח ספרד, וכנראה יש עוד שינוים בא-ל אשר שבת וכו' וצ"ב.

ה. בקריאת התורה העלה בעצמו את הקרואים, ודקדק מאד לשמוע הכל ובשיא הדיוק והחזיר אם משהו לא מכוון לדעתו. ופעם שלא שמע כמו שצריך ביקש מהקהל אם אפשר לחזור [וכנראה מ"מ חשיב כקה"ת בציבור]. והחמיר כהדעה שקה"ת בשבת היא חובת יחיד [עי' בבה"ל בשם שבלי הלקט, והסוג' בברכות עם רב ששת שהיה מהדר אפיה וגריס, דוחקים דקאי שכבר שמע, ודלא ככל הראשונים, עי' שם ובשו"ע]. כנ"ל גם בהפטרה, אבל איני יודע אם לא היה שומע מילה בהפטרה האם היה הולך לשמוע שנית, וצריך בירור (לא מזמן שמעתי ממנו

(ד). בליל שבת אחז שאין להיות ער כל הלילה מצד ביטול עונג שבת, והזהיר על זה בספר זה"ש. אכן פעם אמר לי: "בליל שישי יש להיות נעור כל הלילה ולא בשבת", אמנם קצת קשה לראות עונג שבת במעט מהמעט שהיה ישן בשבת, אבל בוודאי כיון לקיים בזה עונג שבת.

שח הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

שסובר שגם הפטרה חובת יחיד, והקשתי עליו ממה שהיו מפטירים לחתן וכו' שוש תשיש וכדו', האם גם זו חובת יחיד?^ה). ופעם, שהיה כואב מאד ברגליו אמר, שיבוא בכל הכוחות שיהיו לו וישען על שני בני אדם, כדי לשמוע קה"ת. לפני מוסף הזכיר נשמות, וגם בב' וה' עשה כן, והזכיר גם נשמות גדולים שהלכו לבית עולם שהוא תלמידם, ואז נהג לקום ולאחרונה שהיה תש כח היה עושה רק הידור.

ו. אחר התפילה ערך קידוש בביתו על מזונות [דלא כהגר"א], ואמר לי שזה הוא משום שקשה לו מיד לאכול לחם, ולפעמים היו באים מהמנין אליו. היה אומר שבת שלום (לא נהג להגיד גוט שבת אלא שבת שלום, ראה להלן בפסקים והנהגות אות מ"ז) כשנכנס לביתו בשבת, אף שאין איש בבית, ואיני יודע הטעם^ו [שאלתי אותו פעם מה אומרים כשיוצאים מהבית ביום כיפור, שכידוע אין איחול ברור, ואמרתי לו אולי שבת שלום או שלום, וציטט את הגמ' איך שהיו אומרים שלום כשהיו נכנסים לנחם או לבקר את החולה. פעם אחלתי לו גוט יו"ט ביוה"כ והעיר שאין נוהגים לאחל כן שמא יבואו לבשל]. הקפיד שלא יהיה יין על השולחן כי הוא היה עושה קידוש על מיץ ענבים סחוט טרי, וכן שלא יהיו מזונות כלל על השולחן, ורק אחרי קידוש מבאים המזונות כבגמ' 'תיתי סעודתא ליקרא דשבתא'. היו מרימים לו את הכוס בב' ידים והוא מקבל בימינו ואוחז למטה מהכוס בעשר אצבעות, ועושה עיטור כוסות, ופעם שהיה אצלו הרה"ח ר' ישראל יואל שיחי' ושאל אותו משהו על דין עיטור, ענה לו שכשהוא נמצא אינו צריך עיטור אחר [דהיינו תלמיד הגון וחשוב כמוהו]. היה לוקח ב' עוגיות וכן נותן לאחרים לצאת דין לחם משנה גם במזונות כמש"כ הקצשו"ע. נהג לומר ד"ת קלים על הפרשה וכדו', ולפעמים ביקש שיאמרו משהו לא ארוך. הקפיד בפרט בעשרת ימי תשובה שלא ידברו דברי חולין מי שבא לשם, והוא עצמו הקפיד ע"כ כל השנה שלא לדבר כמעט כלום רק ד"ת או רק מה שמחויבים ממש לצרכי הגוף. פעם ראה שאני אוכל לאט מדי, וזרזני לאכול. היה מוציא בברכת שהכל, כיון שטעמו מן

ה). אבל מעניין שעם כל הקפדתו על קריה"ת, ואף שלפעמים אפי' על מילה אחת הלך להשלים בביהכ"נ הסמוך הגדול, בכל זאת, בפרשת בחוקתי האחרונה לחייו לא יכל להשתתף בקה"ת, והגיע בסוף (וספרנו לו שנהגו בכל מנהגיו, להקריא מתוך נ"ך קודם הקללות מוסר ה' וגו', וכן לומר בסוף תכלה וכו', ונהנה), ואמרנו לו, אולי יישאר לקה"ת של הגדול, והתבטא 'מי שרגיל לאכול בהילטון לא יאכל בבית התבשיל'.

ו). עי' בסדור הגריעב"ץ, שכן הביא מאריז"ל כמדומה.

הכוס והוא ספק באחרו', עי' בה"ל (קעד ב, ד"ה יין). ואוכל חלבה, וכל מי שנמצא שם שותה קפה או משקה מתוק [והיה מחלק לפעמים לילדים שם ממה שנשאר מהחלבה]. אכל די הרבה סוגי מיני מזונות, ובזמן האחרון אכל בעיקר קוגל ירושלמי ומלח אותו במלח כיון שאינו רותח. אחר כך הוציא את כולם בברכה אחרונה אם היה זה בקיץ [והמנחה יותר מאוחר], ומברך כהרגלו במתינות, ובנוסח המיוחד שחיבר עפ"י הגר"א, נחמינו וכו', ורצה והחליצינו קודם ובנה ירושלים, וכן הוסיף לאחרונה גם על בריתך כו' ועל תורתך, כהמרדכי בשם ראבי"ה שלהי כיצד מברכין (עפ"י התוס' בפ' מי שמתו [כ: ד"ה נשים], שהיא הזכרה לעיכובא, ולכן נשים פטורות מברכה"מ מדאו'), וכמו שהנהיג האדר"ת זצ"ל. אבל לאחרים לא הרשה לברך בנוסח שלו כי 'בבית הלא לא מברך כך', ורק פעם אחת הוספתי על בריתך וכו', והיה נראה שנהנה מזה.

ז. סעודת שחרית בשבת תלוי בקיץ או בחורף כנ"ל, אבל ברור שאכל קודם חצות כעיקר הדין שסעודה ב' קודם חצות, עי' בסוג' בכל כתבי ובראשונים שם ובערוך השולחן [ורבים אין מדקדקים ע"ז ומסתמא בגלל שניתן לעונג וצ"ע].

ח. כשעה לפני מנחה גדולה קבע שיעור על מדרש רבה, והתפלל מנחה גדולה [אחד החזיק בפתיחת ההיכל ולא נתן לאחר לפתוח אף שנראה כדבר של מה בכך]. הנוסח שלו "שבתות קודשך וינחו בס". צדקתך אמר פעמיים, כנוסח אשכנז וכהאר"י. ואחר כך אמר פרקי אבות כל הקיץ כמש"כ הרמ"א וכנ"ל ובמנגינה של מנחה של שבת. ובת"ב שחל להיות בשבת או ביום ראשון למד "קמצא". אם היו שם עשרה אומרים רבי חנינא בן עקשיא אומר וכו' וקדיש.

ט. איני יודע סדר הליכותיו אחר כך, כי לא הייתי שם, אבל כפי שהבנתי מדבריו, היה אוכל סעודה שלישית קודם השקיעה, לצאת דעת רשב"ם בער"פ, שאין לאכול אפי' קודם זמן ק"ש אם מתכוון לאכול אח"כ [וכתב בקונט' המעלות שצ"ע על מנהג העולם שלא חשו ע"ז כלל, אמנם קשה מאד להקדים האוכל בפרט למי שאוכל מעט מאוחר, כי הרבה פעמים אין תאבון ובקושי שכך מסוגלים לאכול].

י. הקדים למעריב של מוצ"ש, וישב במקומו ולפעמים אמר איזה דבר תורה או שאלה שהיתה קשה לו בפרשה וכדו'. ואח"כ היו מזמרים המניין עימו לדוד ברוך ה' צורי וכו' כמנהג ירושלים. והאריך בברכו [ולא בוהוא רחום], לבד מבמוצאי

שי הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

יוה"כ שחל להיות בשבת, חנוכה, יום ראשון של ספירה (בשביל התמימות) ט"ב שחל במוצ"ש וכן בליל הסדר [וכל המניין במוצ"ש בתחילה נועד לכך, והתחיל בבית ר' שמרל גריינמן זצ"ל, כמו ששמעתי מנכדו הרב אריה לייב שליט"א, והוא היה הש"ץ הקבוע, והיה אומר ויתהלל שם בקדיש, כרצון בעה"ב, וסיפר שכך נהג בעקבות החשק שלמה בוילנא]. ואומרים ויהי נועם בעמידה ואתה קדוש בישיבה, אחרי התפילה היה יושב במקומו, ובאים מהציבור להתברך מפיו בשבוע טוב, ויש מהספרדים שמנשקים ידו והוא מקבל זאת וחושבו למנהג אצילי (ובכלל ציין שמנהגיהם אציליים יותר משל בני אשכנז). לא נהג באמירת ויתן לך. בסדר הבדלה היה יושב, ומחזיק הכוס מוכוס ישועות אשא (ובמועד אינו אומר כל הפסוקים האלו כלל), ומחזיק הבשמים בברכה של הגפן בשמאל ואח"כ מחליף לימין ומברך על הבשמים, ומסתכל על הציפורנים לאור הנר כמש"כ הקדמונים ומברך, ושוב מסתכל כמנהג העולם.

יא. פסק שמי ששכח אתה חוננתנו לא יזכיר שום בקשות בתפילה, כדרך חול, רק השמונה עשרה שתיקנו.

יב. קידוש לבנה היה נוהג כהגר"א, מיד כשאפשר. ובחורף, שיש חשש שמא לא תראה הלבנה מקדים אף באמצע השבוע [וסיפר על הבריסקר רב ששיבח יהודי אחד הרב ציממון 'אקלוגער ייד' על כך שלא המתין עד מוצ"ש בחורף שלא נראתה הלבנה מחמת הסתרת העננים]. ומאד הקפיד שלא יראה עליה אפי' עננה קלה. ואמר בנוסח של מסכת סופרים "וללבנה אמר שתתחדש באור יקר עטרת תפארת" וכו'. ואמר שלום עליכם לאיש אחד ג' פעמים, ולא אמר את כל מה שנדפס בסידורים ולא ניגן טובים מאורות, רק איחל חודש טוב ושבוע טוב.

מעט מהנהגות המועדים

א. אלול, מתחילה העבודה מט"ו באב, והביא זאת מרבותינו החסידים, שר"ת "מ"ה ה' אלו קיך שואל מעמך" אלו הימים שמט"ו באב עד ר"ה, יום הדין, ומוסיף שזה זמן הקליטה קודם אלול שבועיים, וכמו הרכבת, שהמקדים להכנס אליה וודאי ימצא מקום יותר מהמאחר בתחנה או שתים. ולא היה יוצא לשום נופש לעולם בזמן זה (והמליץ ע"ז בספרו 'ובכן צדיקים' על אחד מהגדולים בדור הקודם, שאינו

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שיא

יוצא כנהוג שם למרחצאות, שהתבטא 'ביה אנא רחיק'. ומט"ו ואילך לא מחכים עליו בתפילה עד אחרי ר"ה, כיון שמתחילה עבודת אלול, ולפעמים מתפלל מסידור של מקובלים אשכנזים בי-ם [ראה לעיל סדר היום אות י"ב].

ב. בזמנים עברו, שהיה עוד כוחו במותניו, סיפרו שהיה מתענה ברציפות, חוץ מהלילות, מי"ז בתמוז עד אחר יוה"כ [לבד מתשיעי ועשירי באב, שכנראה היה מתענה ברצף עם הלילה], בשביל להשלים ארבעים יום שלא כולל שבתות, או שנעשה סנדק וכדו'. וכן היה מתענה כל יום שישי כמנהג השו"ע, וכן מתענה פ"ד תעניות מאחרי ר"ח חשון (ופעם אמר לח"א שאפי' לא כדאי לעשות תשלומין לר"ח בשבת שמתחילין כבר התעניות), גם תענית כ' סיוון, ועש"ק חוקת, וכנראה כל התעניות הכתובות בשו"ע, חוץ מימי ניסן ותשרי שאין המנהג בארץ להתענות. גם תענית חלום לדעתו נוהגת גם כיום, ולפעמים היה עושה הטבת חלום בברכת כהנים (עי' לעיל סדר היום אות ט"ו).

ג. סליחות באשמורת, היה קורא מתוך הסליחות נוסח אשכנז בהוצאת הרב גולדשמידט מה"ק [מהדור' מדעית]. ואם לא היה מניין בהתחלה, לא אמר קדיש. לא דילג גם בער"ה, ולא כמנהג הישיבות, אבל את התחינות בסוף לא אמר, וכן לא את התחינות שאחר הי"ג מידות, רק את הפסוקים שעליהם נבנו הסליחות אמר. אחר כך השלים קרבנות, אם לא הספיק, והיה הולך לביתו וחוזר לתפילה עטור בטלית ותפילין (וסיפרו שהשנה כבר שאל איך יעשה זאת, כי אין בכוחו, ובסוף לקח ה' אותו מעמנו לפני זה, ואין אתנו יודע עד מה ואיך יהיה צורה כלל לכל הימים הנוראים והסוכות והשמח"ת, בלי השהות במחיצתו), היה עורך נסיעה למירון עם ציבור בכ"ה אלול יום בריאת העולם, ושם היה דורש, כמוזכר אצלו בדרשותיו.

ד. גם כשהיה בעל ברית אמר כרגיל סליחות, ואמר שהמנהג לדלג הוא טעות בהבנת שבה"ל, שכתוב שם שמדלגים חלק, והכוונה על נפילת אפים, כמוכח שם.

ז. לא נראה לי שהתענה בעבר ט' וי' ברצף, אולי רק יום י'. פ"א ראיתי שנער במי שנהג כן, מפני הסכנה (שוב חשבתי שאינו ראייה כ"כ, ועי'). המחבר: לא זוכר מהיכן לקחתי זאת, אבל בוודאי לא כתבתי סתם.

הערת העורך: זכורני שאמר לגבי שובבי"ם שיותר קשה לו להתענות שני ימים ברצף עם לילותיהם מפ"ד יום רצופים בלי הלילות.

המחבר: לי זכור שאמר להפך, שכן ליבו נכנע יותר, וכן הוא במגן אברהם ובמ"ב.

שיב הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

ה. ער"ה, נוסח התרת נדרים ועוד תנאים הדפים לאחרונה לצורך המניין. בשביעית יש שם גם נוסח פרוזבול, והוא עצמו היה עורך אחר מנחה, שכבר הבנקים סגורים [פעם אחת הקפיד לעשות הקנין דווקא עם מטפחת, שלא לשנות המנהג]. וערך את הפרוזבול בנוסח הארוך שנמצא בלוח א"י [שהוא קיצור הנוסח של ספר התרומות בשם הברצלוני, עי' בב"י], וערך גם כן בערב שביעית, לצאת דעת הרא"ש (ועי' ר"ח ריש פ' השואל).

ו. כל הימים הנוראים (ר"ה, יוה"כ והושענא רבה) לבש לבנים [לא קיטל]. הקפיד מאד על הסימנים גם לראות ולא רק לאכול, כמו שכתוב בטור, ופעם דן האם ראיית קציצות הירק שעושות הנשים מהסימנים חשובה כראיית הסימנים עצמם [והציבור לא כ"כ הבין מה החשיבות לדון בכך ממש בער"ה, אבל מסתבר שדיון כזה נחשב אצלו מאד, במה שנוגע למנהג הלכה למעשה^ח]. בר"ה היה מכוון את הכוונות בתקיעות, ואמר פעם שביום השני קשה הכוונה. היה חוזר על התקיעות אחה"צ ביום הראשון, שהן מה"ת, ויוצא בעוד כמה שיטות ראשונים, למשל כדעת רש"י שאין שבר רק ב' כוחות, וזה עושים כמו טוט (וחייך לפעמים כי זה נשמע מעט משונה). הקפיד מאד על תקיעה ישרה וארוכה, שתהיה בפועל כנגד השברים תרועה (אבל למעשה היא ארוכה הרבה יותר), ואחרי שגמר להתקיע, מפטיר 'אשרי העם יודעי תרועה'. בכל ב' הימים בהפסקות וכו' קרא תהלים, וסבר שהוא ממש ממצוות היום של "יום תרועה יהיה לכם", כתרגום אונקלוס "יומא דיבבא יהא לכם" וכל שנה שרשה בתחילתה וכו' וכמו שכתב בדרשותיו עי' שם. הזהיר פעם לא לטלטל בביה"ש בין יום ראשון לשני.

ז. לא היתה דעתו נוחה מדעת הרי"ז הלוי שאין יוצא יד"ח של תקיעות על סדר הברכות אם לא שומע כל הברכות כולן מהש"ץ, שאמר הנה על כמה צדיקים מספרים שזה נמשכה תפילתו עד אמצע חזרת הש"ץ או עד סופה וכדו', ואדרבא כל המאריך הרי זה משובח (ואף שסבר שמעיקר הדין יש לסיים בכל יום התפילה קודם החזרה כפשטות הרמב"ם בהל' תפילה כמו ששמעתי ממנו, כנראה ימים נוראים שאני). ומה

ח. פעם אחת סיפרתי לו, שבאיזה ספר מנהגים בן זמנינו ציטט מהחזו"א בספרו, שכתב שעפ"י מה שנתבאר אצלו בדין האכלת בע"ח בשבת, מתיישב שפיר מנהגן של ישראל לתת אוכל לציפורים בפרשת בשלח (ואגב גם הוא נהג בזה והיה נותן מע"ש), והוא ביטל ולא האמין שהחזון איש ירד לפרט שולי כ"כ שאין זה מדרכו, ואכן אח"ז בדקתי ולהד"ם.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שיג

שומר הרי"ז עפ"י הרי"ץ גיאות, זה משום שהוא סבר שאין תפילת יחיד כלל במוסף של ר"ה, וע"כ צריך לשמוע כל מילה מהחזן [ויש לי בזה אריכות דברים במק"א ופרסומים ברחוק האוצר אלול תשע"ז, והוא שאל אותי על מה שכתבתי, כששמע מנכדו שיחי' על כך].

ח. אמר רעיון לישב לשון התוס' מגילה (כ, ב סד"ה כל הלילה) שכ' על מה שאין אומרים יה"ר אחר שופר, והוא תמוה שהרי שופר בזה"ז לא זכר למקדש, וכבר תמה בזה הרש"ש שם. ור"ל שהכוונה ליום שני בא", שהוא רק משום שבמקדש פעם אחת נתקלקלו הלווים בשיר, והוי זכר למקדש.

ט. החמיר עד קצה היכולת בעשרת ימי תשובה על כל חומרת פוסקים גם הרחוקה ביותר (וכך היה מכנה לפעמים שנפק"מ ל'עשרת'). ובשבתות החמיר גם על הסובבים אותו שלא ישוחו שיחת חול בשבת, וכמו"כ בשבת שלפני ר"ה, והעיר לי פעם כשנכנס לקידוש, ואני שוחחתי שם עם משהו, 'ודבר דבר', והתנצלתי לפניו שהיה בד"ת (וכמה היה נעים לקבל ממנו תוכחה כי זה מראה לכאורה שמצאך ראוי לכך, שבד"כ לא היה מעיר כמעט כלל, והיה אומר שכמעט בטלה מצות תוכחה כיום 'לקנות לעצמך שונא'). שבת שובה, נהנה ששואלים אותו על דקדוקים בהל' שבת, ואמר, איני יודע מה זה קדושת השבת, אבל בטוח שמי שמדבר דברי חול בשבת, או לא לובש חלוק בסעודת שבת לשם כבוד ומניעת קלות ראש (ועוד משהו שכרגע אני לא זוכר), לא ירגיש קדושת שבת.

י. בכלל היה הבדל גדול בין הנהגתו לפני ר"ה ובר"ה, לעשי"ת ויוה"כ, שאם לפני ר"ה אפשר היה לחוש בחוש את החרדה והאימה שהשרה על כל הנוכחים מאימת הדין, בעשרת וביוה"כ ההנהגה הייתה יותר של חסד, ומיד במוצאי ר"ה כבר היה אפשר להרגיש את הניחותא והאור על הפנים (ולפעמים אמר איזה מחשבה שהייתה לו כשאמר תהלים בימים אלו, כגון, מה שאמר דוד המלך 'אדברה בעדותך נגד מלכים ולא אבוש'. מצייר, איך שבאמצע פגישה חשוכה מלכותית, ניגש צורבא מדרבנן לדוד ושואל אותו איך הוגים מילה פלונית עם מלעיל או מלרע וכדו', ודוד עוזב את כל המלכים והשרים ועונה אך ורק לאותו צורב על שאלתו).

יא. באחד מהימים בעשי"ת, כמדומני בסליחות יג מידות, היה אומר את כל הקרבנות (בלי היה"ר), שאם נתחייב חטאת או עולה וכו'.

שיד הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

יב. ערב יום הקדוש, באשמורת בחצר ביתו היה עושה כפרות, ומזמין שוחט ומכסה הדם בעצמו. ומחלקים מזונות במנין אחר התפילה, כמנהג בכמה מקומות (והובא כבר במט"א תרד תרה באלף למגן ס"ק לח בשם נה"ש), שאם נגזר להנות מהציבור יתקיים בזה, ונותנים לתוך ידיו ואומר שאם נגזר עלי וכו'. במשך היום קיים מנהג מלקות [היה מישוהו שצילם אותו ואמר לו בחיך זה לא חתונה שמצלמים].

יג. פסק שלאכול בליל ערב יוה"כ בשר למי שלא אוכל כל השנה בשר, למנהג אשכנז המערבי אסור, כיון והם נוהגים להגיד תשע עשרה סליחות, לא חשוב אצלם כיו"ט [עי' רש"י כתובות ה' א' ד"ה שחל].

יד. בעבר שנה אחת השתחוה ביוה"כ בפישוט ידים ורגלים, כהגר"א, אבל כבר הרבה שנים לא השתחוה כלל, מחוסר יכולת.

טו. לעניין י"ג מידות בשעת הוצאת הספר ביוה"כ שחל להיות בשבת, כבר נתפרסם שהוא טעות מר"ה שחל בשבת [אולם י"ל מ"מ שהוא חלק מתחינה], ולעניין הסליחות בליל יוה"כ שחל להיות בשבת, כנראה הוא גם טעות, מה שנוהגים לומר רק עד הרחמים והסליחות, אבל היכא שנהוג נהוג^ט.

טז. סוכות, היה אוחו הלולב והאתרוג בשעת ברכה כדרך גדילתם, ומכוון כוונה הפכית, כמנהג הגר"א, ושוב מניח כדי לקיים אח"כ לקיחה (לצאת דעת ביכורי יעקב). ואמר לי בשנת תשע"ה שאם ירצה ה' יחיה עד שנה הבאה, ישנה, ורק ישים ידים על הלולב והאתרוג עד אחר הברכה [וכך הוה בסוכות תשע"ו]. והיה מכוון כוונות מתוך דף שמועתק בו סדר הכוונות, וכן בהלל, אבל הכל בשמחה וממש רוקד בהלל, והעיקר בלי נערווין כלל, וזה עיקר חשוב מאד, בינו זאת. כשנכנס לסוכה היה אומר כל פעם שמכוון לשם מצוה זכר לענני הכבוד וכו', אבל לא מברך כל פעם, אבל אם מישוהו ברך, כדעת הגר"א, ענה אמן (אף שאם היה מישוהו מברך על תפילין לאחר שחלצם בכניסתו לבה"כ עראי [ראה להלן בהנהגות כלליות אות כז])

טז. לגבי יו"כ שחל בשבת אינו מדויק שאמר שזו טעות להפסיק ב'הרחמים והסליחות' כי זה תלוי במנהג אשכנז מערבי ומזרחי, ומשום מה בירושלים נהגו כמערבי וכמו שהדפיס ר' מיכל, ואני דנתי לפניו דלא גרע מאבינו מלכנו שמדלגים (ורש"י בתענית פירש 'מתריעין' שצועקין עננו), ולמעשה זה הדבר כמעט היחיד שהיה אומר לש"ץ 'אני איני מתערב' ושיעשה כרצונו או כרצון הציבור (הדבר השני היה קריאה"ת בליל שמחת תורה), ויש להתבונן שלמרות שהיה כ"כ מדקדק על כל ניהוג בכ"ז כשלא היה לו הכרעה גמורה לא דחק עצמו להכריע ויהי מה, אלא נתן לאחרים להחליט, וזה מלמד הרבה על כל שאר הדברים שכן הכריע ודו"ק.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שטו

לעשית קטנים, מתוך טעות שהרי אינו כן לדעה ראשונה בשו"ע, לא היה עונה אמן, כי עשה זאת מתוך טעות). השתדל כמה שפחות לצאת מהסוכה, ולכן לא נהג ללכת לכותל לקיים המנהג של עליה לרגל שכ' הר"ן בתענית [ועי' בקונטרס אחר כתלינו]. ומש"כ בפלא יועץ שלא לדבר דברי חולין בסוכה, אמר שיצא שכרו בהפסדו, שמבטל מצות סוכה (וכיוצ"ב מי שנזהר בתפילין יותר מדי). בליל סוכות אכל חלה לא מתוקה לקיום כזית ראשון, ואמר פעם שמי רוצה לצאת ידי שניהם [היינו ר' אליהו רגולר, שהיה אוכל יבישה, והגר"ד בהר"ן, שהיה אוכל מתוקה לשם עונג יו"ט, יאכל כסדר הזה, כידוע מהבה"ל ח"ב סימן מז].

יז. סיפר לי ששאלו את החזו"א, להמחמירים על קדושת שביעית בלולב, האם שרי לעשות מהן טבעות, ואמר שנראה לו שהתיר.

יח. בהלל הקפיד ביותר כל השנה, וכן בסוכות, לנגן באנא ה' הושיעה נא [ולא בקול בוכים כמנהג העולם, שהרי זה הלל].

יט. היה מאד מודה ומשבח לבעל קורא אחרי שקורא קהלת כמו שעה ועוד, וממש הייתה לו שמחת יו"ט מזה. ופעם שאלתי אותו מי שנרדם האם יש לו לחזר אחרי קריאה, דהלא הגר"א אמר שהוא חובת ציבור לכו"ע, ואמר לי שנראה שכן, שהלא המעיל שמואל (יודלביץ) עלה מהכפר ליפתא (במורדות ירושלים) לגבעת שאול לשמוע שם מ"ק מתוך מגילה כשירה וכו', ואני אמרתי 'זה לשמחת יו"ט', ונהנה'.

כ. בהושע"ר, וכן בכל יום, היה עושה ההקפות מיד אחר הלל, כמנהג ירושלים עפ"י הקבלה, חוץ משבת שהוא קודם קדיש. והוא עצמו לא נהג לומר כלל בשבת הושענות, כמנהג הגר"א, שאין אומרים תחינה בשבת כלל (ושמעתי שבשנתיים האחרונות לא אמרו כל המניין ההושענות בשבת). קודם ההקפות בכל יום היה אומר אנא ה' הושיעה נא והצליחה נא, ובהושע"ר הוסיף אחרי כל הקפה רחמנא אידכר לן קיימא דאברהם רחמא וכו', כסדר הספירות, ואמר לנו פעם שבזמן שהיתה מלחמה בארץ תקע בשופר קודם כל הקפה.

(י. בידעו בי שאני קצת 'משוגע לדבר' לשמוע קריאה מדוקדקת, כשחזרתי משבת חוה"מ בירושלים היה שואלני: נו, איך היה? בטח 'עגמת'... וכסונט בי היה אומר 'אין כמו כאן...' והכל ברוח טובה של שמחת יו"ט.

שטט הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

כא. שיטתו היתה שלדעת השו"ע, יש לקבוע על הכוס בכל סעודה וסעודה בחוה"מ, אך כמדומני שסבר שיוצאים בזה גם במיץ ענבים.

כב. ליל יום החמישי של סוכות תשס"ג, יה"ר שנזכה לשמוח בשמחת הסוכות, אני כותב ראשי פרקים: בנידון מי שאוכל ויוצא מהסוכה כשפיו מלא. כמדומני שראיתי באחרונים ואיני זוכר כרגע היכן, שמעיקר הדין מותר, והרב אמר שאסור, ואני מסכים שכן נהגנו תמיד, אמנם הוא הפנה אותי לשעה"צ, שאומר שחייב בשעת הסעודה אפי' על פחות מכזית, וכשעיינתי לא מצאתי כרגע אלא מה שאומר שם, שיתכן שגם שתייה חייב תוך האכילה, שיש קביעות על הכל. ואינו ראייה לנדונינו, שהרי שם מדובר על שתייה כשלעצמה, ולא אוכל בתוך הפה, שכן דרכו תמיד לצאת איתו כשהוא בפיו, וצ"ע.

כג. בלילות החג זכר לשמחת בית השואבה, היה קורא שיר המעלות במנגינה המקובלת ומי שנמצא חוזר אחריו. בזמן האחרון שרו לפעמים בין פרק לפרק ואפי' רקדו מעט, והעיקר השמחה הפנימית [לא הוללות וסכלות], שנובעת מהסתכלות על הצד החיובי של עצמו, כך אמר פעם (ולפעמים מכנה זאת 'פחות הלקאה עצמית'). ואחר כפרת עוונות יש ע"י הד' מינים ניצוח של שלימות וממילא שמחה. ליל הושע"ר היה קורא לעצמו את ספר דברים, ואמר פעם למישהו לידו את הכוונות שיש בזה, ואף שההוא לא הבין, אבל לא קראו בציבור, ואמר לי שכן נהג מו"ר הגרי"מ חרל"פ זצ"ל (גם ההנהגה להתפלל בסוכה במניין מנחה ומעריב היא ממנו, רק שחרית אי אפשר, שיש ציבור גדול). ופעם העיר לי שנכנסתי להיכל הגדול בשעה שקראו שם, שזה לא פשוט בכלל אח"כ לצאת משם.

כד. שמחת תורה ושמ"ע הוא היחוד השלם, היה מוחה כף על כף כשהספר בחוץ. בשנים האחרונות, כשהחל להיחלש ולא היה בכוחו לעמוד בפנים, היה יוצא כדי לא לשבת ליד הספר, אבל כיון שלא היה ניחא לו לשבת במקום שעמדו נשים, החל לערוך מנין נפרד. ובהתחלה עשה זאת בצנעה, כדי שלא להחליש את המניין המרכזי, כיון שאצלו היה מקצר יותר.

כה. ביום טוב נוהג היה לאחל 'יום טוב', וכן בהושענא רבה כמו שכתוב במהרי"ל, כן נוהג לזמר בקדיש בתרא של יום טוב ובהוש"ר, כמו שכתוב במהרי"ל.

כו. חנוכה, היה עומד עם האש ומדליק המנורה בדיוק בשקיעה, כמנהג תלמידי הגר"א בא"י. והדליק גם מחוץ לבית וגם מחוץ לחצר, לצאת את שיטת רש"י

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שיז

ותוס'. ואמר לי פעם בשם הערה"ש שרוב הראשונים כרש"י, על אף שהשו"ע פסק כהתוס'. ומחוך לחצר הדליק נר אחד עם הרבה שמן שידלק אפי' כל הלילה, כדי לקיים עד שתכלה רגל מן השוק בפועל ממש". הידר להדליק בשמן זית הראוי לאכילה, עפ"י המשנה במנחות שגר של מקדש צריך להיות ראוי לאכילה, וכיון שהוא זכר לזה יש מקום להדר בחנוכה [וכן מטים בשם הג"מ רי"ש אלישיב זלה"ה].

כז. היה מזכיר את ההלכות התלויות בסופגניות, ושיש לחלק בברכה בין הסופגניות הביתיות שהן יותר מזונות, לבין התעשייתיות שהן ממש בצק של לחמנייה, ורק אח"כ מטגנים בשמן עמוק, ולכן י"א שדינן ממש כלחם וי"א שדינן לעולם כמזונות.

כח. רצה שבבוקר חנוכה ידליק כהן את הנרות, שבערב הוא לפירסומי ניסא, ובבוקר, כמו שאמר בעל החשק שלמה, הוא מטעם הרמב"ם שמדליק גם ביום וזכר למנורה, ולכן טוב שידליקנו כהן [אלא שאמרנו שהרי הדלקה כשירה בזר, והוא אמר כהראב"ד בפ"ט מביאת מקדש ה"ז, שרק כשירה בדיעבד עיי"ש. אולם נמצא דממנ"פ אין בבוקר מקום לכהן, שהראב"ד לא סובר כהרמב"ם שיש מצות הדלקה בבוקר, כמש"כ הכס"מ בפ"ג מתו"מ הי"ב. אולם, יתכן שאף לרמב"ם כיון שבבוקר לא נזכרת הדלקה אלא הטבה, אלא שהטבה היינו הדלקה, א"כ אינה כשירה בזר בבוקר, וצ"ע].

כט. הבנתי ממנו שלא החזיק מלעשות עניין מזאת חנוכה, על אף שכן כתבו רבותינו החסידים, כנראה שלדעתו אין לזה מקור נאמן ומוסמך כל הצורך.

ל. ט"ו בשבט, היה אוכל פירות, ואומר את היה"ר על האתרוג אחרי התפילה וכל סדר הבן איש חי, לא אמר שהחיינו על האתרוג, שמא יוצאים כבר בברכה על הלולב, כמו שכ' כמה מהאחרונים, כך אמר לי.

לא. משנכנס אדר, נהג בכל סעודה בחודש זה לשנות משהו (כמדומני סובר שיוצאים גם במיץ ענבים, כנ"ל לגבי חוה"מ).

לב. בתענית אסתר אמר בבדיחותא כדרכו: היום נוהגים לקרוא התורה והנביאים בכמה מיני מנגינות: יש בויחל מנגינה רגילה, ומנגינה של ימים נוראים, ובערב

יא. עד שתכלה רגל בנר הארוך, לא החמיר אף פעם יותר מ 11 בערב. המחבר: אבל למעשה דלק כמעט כל הלילה.

שיח הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

מנגינה של מגילה אסתר ומגילת איכה, ובבליאסטוק היו נוהגים לקרוא הארבע פסוקים שהקהל אומר בקול, במנגינת שה"ש ורות.

לג. פורים, היה מקפיד לעמוד ליד הבעל קורא, ושומע מתוך חומש ורוקע מעט ברגל בהמן. לא הקפיד על נשימה אחת בעשרת, העיקר לקרוא בדקדוק. קראו במגילה של י"א שורות, כהגר"א, ויש עוד הידורים בנושא של התפירות ועמוד בתחילה ובסוף ועוד. ביום היה נותן מיד אחרי התפילה משלוח מנות ומתנות לאביונים, ונותן המשלוח ע"י אחר, כהערוך לנר. והעמיד קופות לאביונים שהוא בעצמו הכירם וחלק להם בו ביום, לא אהב את אלו שנותנים מקודם ליום עם הקנאה וזכיה וכו', שבטלה צורת המצוה. חלק על המג"א, שכתב שלא לקרוא בליל פורים שחל במוצ"ש מבעוד יום דהוי ק"מ בשבת (ומצוי בבתי אבות וכדו'), ומפני שלא מסתבר שגזרו בהא, משום דהוי מילתא דלא שכיחא, ובשנה האחרונה הראו לו שכיוון לדעת החת"ס בהג' למג"א ונהנה מאד.

לד. במוצאי פורים ארגן מנין מאוחר, כדי לא להיפגש עם אלו שקוראים מגילה ולא יוכל לצאת, והוא סבור שאין למנהג כזה מקום כיום, שיש את כביש איילון ויש הפסק בין ת"א לרמת גן, כמו שפרסם. עוד פסק שבשביל דין כרכים וספק כרכים המוקפים חומה צריך רצף של שם ישוב למקום, וא"א להסתמך, כלשונו: "על מציאת כד שבור בעומק האדמה" וכדו' [וע"ע להלן הנהגות כלליות אות ע']. ופעם לא הגיע למנין במוצאי פורים, כי אמר שהיה עייף, ורצה לנוח לפני שיתפלל, כך שיוכל לכוון, ושאל נהגתי טוב? וענה בעצמו שנהג טוב. עורר הלכה שמי שנמצא בירושלים בפורים דמוקפין, אף שהוא פרוי - אסור במלאכה, מדין מקום שנהגו.

לה. מפורים לפסח היה מונה את היציאה מהמ"ט שערי טומאה המוזכר בחסד לאברהם (אזולאי), ועשה איזו טבלה לסדר עניין זה, ובר"ח קרא את הנשיא ויוצא לברכת אילנות בציבור, וכבר כתב ע"ז בוזרח השמש ועוד.

לו. ערב פסח, ראה אותי מתפלל מנחה גדולה בתפארת ציון בערב פסח, וידע שאני מתעתד לנסוע לירושלים לאבי מורי שיחי', ואמר לי שעשיתי זאת בכוונה להיות מכלל "דרך רחוקה", כי יש הסוברים שגם בזה"ז מחוייבים מדינא להקריב, שטומאה הותרה בציבור, וק"פ כקרבן ציבור, הואיל ובא בכנופיא. בליל הסדר

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שיט

היתה לו קערה ענקית, וכמנהג הגר"א, אבל 'לעולם' ששואלים אותו אמר לעשות כמנהג האר"י, אף אם אין מבינים הסודות והכוונות. ושאלתי אותו כשעושה כהגר"א מה עם הכוונות? ואמר לי שהוא מסתדר עם זה. בשנים עברו היה נוהג להיות ניעור כל הלילה בליל הסדר ולקרוא מדרש וכדו' בציבור [ברור שיש עוד פרטים רבים בסדר הנהגתו בליל קדוש זה, אבל איני זוכר או שאיני יודע, שלא הייתי שם מעולם, וצ"ב].

לז. היה אוכל מצה שרויה בפסח, ואפי' הקפיד לאוכלו, וזה היה עיקר מאכלו. ראה באכילת תפוחי אדמה מבושלים בע"פ אחר חצות עם מעט עוף, מנהג ישראל [אפשר מפני שהוא קצת יו"ט, או ללמד שאפשר לאכול ואסור לאכול חמץ, או סתם כך כי כל דבר צריך שיהיה במנהג]⁹².

לח. בעבר היה נוסע לכותל, וכן בשבועות, ומוזכר אצלו הכל בקונט' אחר כתלינו, אבל בסוכות לא היה נוהג לצאת מהסוכה [אלא א"כ ירד גשם], וכן"ל.

לט. ספירת העומר היה סופר עם כוונות, ונהג להתחיל הברכה קודם הש"ץ, מחשש שמא לא מהני כוונה הפכית, וכהרב שו"ע, וכן בהלל.

מ. שמעתי בשמו סימן, יום המיוחס יחול תמיד ביום שיחול בו יוה"כ הבא, ואסרו חג שבועות ביום שיחול בו ר"ה הבעל"ט.

מא. בא"י נוהגות נשים להדליק נרות גם בשבועות בזמן הדלקת נרות, ולא חוששות לתמימות, שלא כמש"כ כמה ספרים, שמעיקר הדין אינן חייבות בספה"ע [לבד לשון הרמב"ן שאולי ט"ס בקידושין, וכידוע]. לא אכל סעודה חלבית בלילה, רק בקידוש בבוקר. התיקון, אמר רק מה שמקובל מהאר"י [ויש לו בזה נדונים שתרי עשר אינו אחד כנדפס במחזורים הישנים], וכעת הודפס ע"י נכדו שיחי' תיקון ע"פ האר"י מדויק, ואח"כ בזמן שנותר למד מה שליכו חפץ, אף משניות (ולא כאותם שאומרים שאין ללמוד כלל משניות).

מב. פעם אחת בשבועות נתן את העליה של עשרת הדיברות לאחד אלמוני, שכנראה היה מעין צדיק נסתר שאף אחד לא הכיר כגדול בתורה או משהו (אלא שהמבחין היה ניכר לו על מקבל העליה שהוא מקבל את העליה באופן טבעי), ויהי לפלא.

יב). ראה עוד בדיני פסח - להלן בהנהגות כלליות אות קטו-קכ, ועוד.

שכ הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

מג. לא היה מברך על עירוב תבשילין, שכפי הנראה אין כיום מלאכה גמורה המצריכה עירוב, רק חימום (ולאחרונה חזר בו, משום איסור חזרה בהנחת הסירים. אולם יל"ע דלכא' לא חשיב כלל אסור כזה ביו"ט, שלא שייך כאן מחזי כמבשל, וצ"ע). והזהיר שאין להוציא מרק מהמקפיא ביו"ט, משום איסור מוליד.

מד. ביום טוב היה לובש פראק (והיה מישוהו שאמר לו 'למה הרב לא לובש תמיד כדרך הרבנים', וענה לו, 'ואז מה אעשה ביו"ט?') [אמר ששבת נחמו כתוב בדרשות ר"י אבן שועב ויוסף אומץ שהוא כעין יו"ט, ושאל אחד מאי נפק"מ? וענה לו ע"ד צחות, 'יש לכם פראק אז תלבש'].

מה. מר"ח אב ואילך אינו אוכל מהחי כלל, כמנהג הנודע ביהודה (מי"ז בתמוז) [ואפי' עוגה שיש בה מעט חלבונים, וכדו'], וגם בסעודה מפסקת אינו אוכל ביצה כמנהג, ושום תבשיל, רק מעט לחם ומים. ואם היה מתענה בערב ת"ב היה שובר את התענית אחרי פלג המנחה לקיים סעודה המפסקת. בשבת ערב ת"ב או ת"ב היה לומד רק דברים המותרים, אבל הסכים שמותר לפלפל בהם.

מו. המ"ב בה' ת"ב (סי' תקנא ס"ק עב) כתב בשם הפמ"ג, שמי שאוכל סעודת מצווה בתשעה ימים יכול לשתות יין גם בכוס ברכה"מ ששייכת לסעודה, והק' ע"ז מורינו זצ"ל מהא דכ' הטור שאין לצרף זוגות כוס של אחר ברכה"מ לכוסות שהיו בתוך המזון, ומוכח שאין שייכות בין הכוס של ברכה"מ לסעודה [ולענ"ד יש לחלק, שלצרף זוגות ברכה"מ מפריד, אבל סו"ס ברכה"מ משייך שיכי לסעודה ובכלל ההיתר שלה. וכן יש ליישב מה שהקשה ע"ז מהא דאינו אומר בברכת מעין שלוש של אחר כוס של ברכה"מ רצה וכו' אם כבר היה צאה"כ, וי"ל גם בזה שאף שסו"ס הברכה שעליה אינה חלק מהסעודה, אולם מ"מ היא בכלל סעודת המצווה, ועי'].

מז. שאלתי אותו לעניין מפות בעש"ק חזון, האם גם זה דווקא אחרי פלג המנחה, כמו שהיה מורה לעניין הבגדים, ואמר שאם לא אוכלים שם אפשר קודם.

מח. עוד הקשה על הרמ"א (או"ח סי' תקנ"ד ס"ט), שסובר שבת"ב שחל בשבת נוהגים דברים שבצנעא, ומבואר שלא נעקר שם תשעה באב משבת זו, ויש להעיר מכך על המג"א, שסובר שבי"ז בתמוז שחל בשבת רשאי לברך שהחיינו, וכן יש להעיר למה לא יהיה דין בשנה כזו על שבוע שחל בו מעיקר דינא, ולא רק ממנהגא, והנה במחבר הוא ב' דעות, כמש"כ הטור, והרמ"א לא ציין שם כלום, וצ"ע.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שכא

מט. בת"ב היה אומר הקינות ממהדורת מוסד הרב קוק הנ"ל (אות ג'), ובכה בעיקר בהפטרה, שהיה קורא בעצמו (והציבור היה מחזיר אותו אם היה טועה במשהו, והיה מרוצה מזה ומתקן), בארזי הלבנון ובציון הלא תשאל בכה הרבה, והיה אצלו פתק על מה יש לבכות, שבו הזכיר את כל הצרות שפקדו את עם ישראל מהחורבן ועד היום, כולל המלחמות והאינתיפאדה וכו'. לא היתה דעתו נוחה ממה שיש מקומות שנושאים דרשות על הרקע ההיסטוריה בזמן אמירת קבוצת קינות, כגון על גזי' תתנ"ו, ולפני הציונים וכדו', ואמר שגם בחו"ל לא הבינו מילה ואמרו כך הקינות.

נ. הנהיג בקינה של איך תנחמוני, במקום מש"כ יותר מאלף שנה, לומר בשנת תשע"ה, למשל, יותר מאלף תשע מאות ארבעים וחמש (ולפי הלוח של הרב מאזוז), וטעמו שרוצה להרוויח שלא ייחשב כדובר שקרים, וכאן אומר יותר ומה שלא יהיה זה נכון [אולם לפי המבואר אצלינו במקום אחר בעצם אין חילוק אמיתי, אלא שהמנין שמביא הרב מאזוז הוא המדויק עפ"י המניין שאנו מונים. ואם באנו כבר לצאת ידי כל הדעות יש לנו להגיד יותר מאלף תשע מאות ארבעים וארבע, לצאת שיטת הרשב"ם, שלדעתו יוצא למנין שאנו מונים כיום שנת ג' תת"ל, והיינו אלף תשע מאות ארבעים וארבע, ואי"ה שיכנה בית המקדש בימינו ונראה בנחמת ציון, אכ"ר].

נא. הק' בהל' ת"ב ס"ס תקנ"ה על מה ששנה הרמ"א שנית את הדין הכתוב בשו"ע ליתן אבן תחת מראשותיו, והחבר רבי יצחק אוסטרוב שליט"א תירץ, ששנה זאת לומר שגם מי שאינו שוכב על הארץ יש מי שנוהג לתת אבן.

נב. יש לדון אי משלימים במנחה של ת"ב פיטום הקטורת שלא אמרו בשחרית, כיון והוא ת"ת ולא כל העולם נהגו לאמרו, ובמג"א כ' שכל שלא נהגו הכל לאמרו אסור, שלא הוי בכלל סדר היום. ויתכן שאפי' אי נניח שגם כיום חשיב שלא נהגו הכל לאמרו, אך כל טעמם אינו אלא בימות החול, שאנשים ממהרים למלאכתם ושמא ישכחו אחד מהסממנים וחייב מיתה, אבל ת"ב הא אקרי מועד, וכיום הוי מקום שנהגו שלא לעשות בו מלאכה, וא"כ ביום זה שפיר הוי בכלל סדר היום. ובדקתי את כותבי המנהגים בימינו, וראיתי בהל' חג בחג שכ' לאמרו, ומטעם שכיום נהגו לומר בכל יום עיי"ש, אבל בספר "זורח השמש" מנהגי מנין ותיקין ת"צ ב"ב לא הביא שנוהגים שם לאמרו, וכמדומה לי שאכן כן הוא המנהג

שכב הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

שם שלא לאומרו, ואכן כן שמעתי שלא נתן לאומרו, רק מתחיל בעוטר ישראל עם התפילין ואומר שיר של יום.

נג. בת"ב בשנת תשע"ה שחל להיות בשבת ונדחה ליום א', אמר נחם בשחרית (וכנראה גם בערבית). וטעמו, שאין שייך כאן הטעם שכתב האבודרהם שאין אומרים רק במנחה: "ונראה לי שטעם רבינו סעדיה משום דלעת ערב הציתו בו אש הלכך באותה שעה מזכירין שפלות ירושלים ואביליה ומתפללין על תנחומיה", עי' בב"י סי' תקנ"ז.

פסקים והנהגות כלליות ומעט פרפראות

א. הגמ' ברכות על מי שסמך גאולה לתפילה כוונתיו, שלא פסק פומיה מחוכא כל היום. ביאר, שלא היה להם שעונים ובד"כ לא יכלו לכוון הזמן רק בערך, ובאותו יום קרה שהתפלל מול אופק פתוח וראה את הנץ הנראה והתפלל בזמן בדיוק, ועל כן לא פסק מינה חוכא כל יומא.

ב. התווכח עם רעק"א שכתב שבלייל שבת אם שכח משיב הרוח ומוריד הגשם אינו חוזר, מדאין מזכירים אותו במעין שבע. ואמר שאין מובן הלך מחשבה זה, שיש שני מסלולים מסלול מלא ומסלול של מעין הברכות, ודימה למי שאמר ככתוב בתורתך, שיוצא יד"ח, אבל אם התחיל להזכיר פסוק אחד צריך להזכיר כולם.

ג. ראיתי בשבת שהקפיד שלא לנגב את ידיו שהתלכלכו במפית בד, משום צובע, והיינו שעשה ע"פ פשיטות מה שנא' בשו"ע ס"ס ש"ך בשם יש מי שאומר, עיי"ש ובמ"ב בשם אחרונים.

ד. במחלוקת הפמ"ג והמנחת כהן (סימן נט ח) אם כשקורא ק"ש של לילה בדיעבד אחר עלות השחר, האם לא יוכל לקרוא ק"ש של בוקר עד אחר הנץ, כדי שלא יהיה כתרתי דסתר, או יוכל לקרוא כבר משיכיר, ומה יותר פשוט, והמ"ב פסק להחמיר. אמר שלדעתו מי שרגיל להתפלל בנץ יתפלל נץ, ואף עיקר הדבר כנראה אינו ברור שאינו יכול לעשות תרתי דסתר, שהגר"א דחה את זה מהלכה.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה ש"כג

ה. חזר הלוך ושנה, שלדעתו הכהנים צריכים לעשות עקירה גמורה בעבודה דווקא בתוך ביהכ"נ ולא בחוץ, ועל כן כשחוזרים מהנטילה צריכים לעמוד לפוש בתוך ביהכ"נ ושוב לעקור, ושכן כתב בשו"ת בני ציון [לאב"ד בירות].

ו. מלחמה כמו שיש בעזה וכדו' לא נחשבת כמלחמת מצוה לעניין אכילת אוכל לא כשר [מדין "בתים מלאים כל טוב", אף לדעת הרמב"ם שהוא מהל' פקו"נ או יפ"ת עיי"ש ובעמק שאלה ובאבי עזרי], כיון שלא נעשה עפ"י ב"ד.

ז. הביאו בקובץ בית אהרן וישראל שר' שמחה זעליג הדיין דבריסק לא היה עונה אמן על בורא נפשות, כיון ויש כאן ספק מתי מסתיימת הברכה, אם בנפש כל חי או בברוך חי העולמים, שמברך אותה בשם ומלכות לדעת הירו', ואנו כדי לצאת מהספק מברכים אותה ללא שם ומלכות, ועל כן לא ענה אמן, כי אולי הוי הפסק, אבל הביאו שם שר' משה פינשטיין זלה"ה טען דהוי תוכ"ד. אולם, מורינו זצ"ל טען מהשע"ת (ס' קכ"ד ס"ח) שאם עבר הש"ץ לברכה אחרת א"א לענות אמן על ברכתו אף תוכ"ד, וא"כ הכא נמי כשהפסיק בדיבור וי"ל.

ח. לא ראינהו נוהג להניח אפי' את היד על המזוזה, ודלא כהרמ"א, [אבל בכניסה לבית הכנסת הניח, ראה לעיל סדר היום אות כ"ו]. אין לברך על מזוזה אפי' על חנות וכן על מחסן מספק [על אף פסק השו"ע], כמש"כ הערוה"ש.

ט. אם יש שני פתחים לבית הכנסת טוב להיכנס בפתח אחד ולצאת בשני, עי' בשו"ע ובאר הגולה הגר' בזה [וציין שהרב שמעון וייזר שליט"א מדקדק על כך].

י. האם אסור לקרוא ביוגרפיה בשבת? לדעת ר"מ בפה"מ, כנפסק בשו"ע, אסר. האם אפשר לסובב החוט של המגן של המזגן שעשוי לכך, וגם לא מעמידו על מתכונתו? ולכא' יש להקל, והוא לא רצה בסוף להקל.

יא. הרשה לסחוב אותו ע"י גוי לביהכ"נ, שכן פשוט דהוי שבות דשבות במקום מצוה, אולם את המקל לא לקח מפני שביהכ"נ כחצר, ושם לא שבת, ואמר שהוא מחמיר בל"נ.

יב. שאלתיהו אם מותר לטלטל טלפון נייד שלא יעורר את בני הבית, ואסר לי בלא נימוק [אולם עי' בשש"כ פ"כ הע' כ"ב משם הגרש"ז זצ"ל שהתיר, עיי"ש], וצ"ע.

שכר הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

יג. שאל בקידוש בשבת בבוקר מה נפק"מ בגבול המערבי של התורה בפ' מטות והרי עבר הירדן דינו כארץ. ועניתי שי"ל לעניין ביכורים שלא נוהג בעבר הירדן (שו"ר שכתב כן ברי"ז הלוי עה"ת), ולא היתה דעתו נוחה בזה, ואמרתי עוד שיתכן שיש חילוק בעצם הקדושה כמשנה בכלים עשר קדושות, וכמדומה שהיתה דעתו נוחה יותר.

יד. לא נתן עליה לכל גר, רק הבדוק אצלו. פעם אחת לא היה כהן לקריאה של מעשה העגל בכי תשא, והציעו לתת לגר צדק ממתפללי המניין, וכך עשה.

טו. אמר ע"ד צחות, למה הכהן הגדול בעצמו לא מספק את המזון ליושבי עיר מקלט, שלא יבוא אדם עני לשם במרמה ויחיה על חשבון הכהן עד שימות, משא"כ באמו של הכה"ג שיכול להיות שתמות ויישאר בלא פרנסה, כך שהתרגיל לא ישתלם.

טז. בפסח היו לו את כאביו העזים ברגל, וכדי להקל על עצמו עישן סיגריות עם חותמת כשרות, ואמר שזה לא כמו מור [דהיינו מה שמעשן תמיד], מחשש לשון הרע על החברה, וכך מותר, שלא משמיע גנות, רק משבח את החברה שרגיל בה. יז. המליץ לכל ילד שנעשה בר מצוה, ללמוד כמו שני סעיפים בחפץ חיים ע"מ לקיים.

יח. כשבאו ילדים לחלאקה נטל ידים לאחר שספרם.

יט. נהג בד"כ ליטול ידים למזונות.

כ. לא ברך כמעט שהכל על שתיה, שאולי אינה לצמאו [יתכן שאפי' על שתיה מתוקה לא ברך אף שאיני יודע הטעם], ורצה שיוציאו אותו.

כא. נתן צדקה לפני כל תפילה, וכשבטעות לא הביא כסף, בקש ללוות, עם הרבה בטחונות שאכן יזכור להחזיר.

כב. סבר עפ"י ראיותיו ממשניות בטהרות שאפי' נוגע בשרוכי נעלים יש לו ליטול ידים [ובאמת יש לחלק, שכאן זה עניין של נקיות. ואמרו בשם חזו"א לא כך, מראייה ממס' בב"ב כמדומה, שהמלמד מכה את הילדים באמצע הלימוד עם שרוכי הנעלים, וצ"ב].

כג. תפילין אנו נוהגים אף להיכנס ולהטיל מים בבית הכסא, אם אינו קבוע והיינו שאין חשש שיפנה, והיינו כשהדלת קצת פתוחה, ובזמן האחרון הוריד תפילין של

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שכה

ראש, כנראה מפני שחשש למבואות המטונפים, דבעי כיסוי (או מפני שהשמש התלונן שעושים שלא כמנהג העולם והיה נראה ח"ו כזילזול בפני ההמון בקדושת התפילין החמורה).

כת. אין צורך לשתות כשאוכלים מזונות, לצאת דעת היראים, ואדרבא טוב שלא לשתות, שא"כ הוא כמעט ברכת המזון, שגם כך בקושי ובדוחק עניין ברכת מעין שלוש על עוגה.

כט. לפי דעתו אברך חייב ללמוד טור ב"י ואין לו את הלוקסוס, כלשוננו, ללמוד בדרך הישיבות. צריך גם ללמוד קבלה, ובאופן יחסי מגיל צעיר, כדי שיהיה רגיל בזה גם כי יזקין, ולא יראה לו איזה סוג של גילוי מחוץ לגדרי הטבע ויבוא להשתבש [וזה הכל עפ"י דרכו בקבלה, כדרך הספרדים בסגנון הרש"ש, ולא סגנון הרמח"ל, דהיינו לקבל העובדות בציור האילן הקדוש כמות שהן, ולפלפל בהן כדרך שמעתתא בתלמוד, ולא להתעמק בידיעה, שהעיקר זה המשל ושצריך כה"ז להיזהר לעמוד על שורש הדברים ולהישאר בהקדמות, ועי' בספרו בינו שנות דור ודור על הלשם].

ל. נהג להתעדכן בחדשות או במודעות, אך כמובן שלא בשבת, שאז הקפיד מאד לא לקרוא שום דבר שאינו דבר תורה אפי' מילה אחת ואפי' לצורך [ואפי' שמות רחובות שמעתי שנהג שלא לקרוא, אף אם הוצרך לילך לשלום זכר וכדו']. וכן לא דבר דברי חולין רק לצורך ממש, וכפי שכבר כתבנו לעיל. היו לו את כל העיתונים היומים מכל הכתות, ואמר בחיור, 'יר"ש יוצא יד"ש' דהיינו שעושה כן מפני המחלוקת, לא להיחשב משום צד, ופעם שאלתי אותו למה אחד מהיומונים נעדר, והרים אחר ושאל 'זה לא זה?'.

לא. הקפיד שיהיו ששה אשכנזים בשביל ההפטרה של דרשו בתעניות ציבור [כנראה כתב זאת כבר בוורח השמש], וכן הקפיד בתעניות שהציבור ייתן צדקה והיה מכריז 'אגרא דתעניתא' קודם קריאת ההפטרה עפ"י התוס' ריש הקורא את המגילה בתרא (מגילה כא. סד"ה הקורא) עי' שם.

לב. כשחל פסח בשבת נהג שלא יקראו עשרה שה"ש בליל פסח, שמא יצאו יד"ח ולא יוכלו להצטרף למניין, אלא שקשה ע"ז מרות בשבועות שקורים התיקון כפי האר"י כל מגילת רות (ועי' במה שכתבתי בירחון האוצר סיון תשע"ז).

שכו הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

לג. היה מספר שהחזו"א ביקר אותו כששכב חולה, ועמד, כי לא היה כיסא נמוך מהמקום ששכב, וכן מורינו זצ"ל גם הקפיד על כך, וכשביקר אצלי, אחר ניתוח בברך, חיפש כיסא נמוך מהמיטה ששכבתי.

לד. שמעתי מהר"ר שלמה פיק בשם הרב ששאלו, לפי דעת הגר"א, שאין קורין לעולם טעם עליון בואתחנן, בשביל מה יש שם טעם עליון, והשיב לו דמשכחת לדידה בהקהל, ונאה^(ג).

לה. הקשה בסתירת השו"ע בהל' קריעה על ירושלים ומקדש (או"ח סי' תקסא), שבסעיף אחד כ' שהקריעה טפח ובסע' השני כתב שהקריעה היא כעל אביו ואימו, כל הבגדים שעליו, וא"כ היה בעי גם קריעה כדי לגלות את ליבו, עיי"ש. ובשם החת"ס אמר לחלק, ששם כתב שהשיעור הפחות הוא עכ"פ טפח, ולא מהני לגלות את ליבו בפחות מזה. ואמר שזה דוחק.

לו. לא מובן מש"כ הח"ח בסוף הל' רכילות בציורים, שאם החתן והמחותן מרמים זא"ז יצא זה בשל זה, ואין לספר לאף אחד על השני, ומאד לא הבין זאת האיד מתאים הדבר למרן זלה"ה סברא כזו [ויש בספרו על הח"ח עוד הערות].

לז. אחר התפילה (פורים דמוקפין) הסתפק למש"כ החינוך שיש חיוב להתפלל בכל שעה בעת צרה, האם חייב להתפלל כסדר שכ' הרמב"ם, שהיה גם קודם שתקנו חכמים את התפילה שלנו, שבח בקשה והודאה וכלפי ירושלים. וטענתי לו וסבר וקיבל, שלכאורה כיון שסיוד דברי החינוך הוא ע"פ הרמב"ן בסה"מ, שחולק על הרמב"ם, וס"ל שאין מצווה של תפילה מדין "ולעבדו בכל לבבכם", אלא מדין תפילה בעת צרה, א"כ מסתבר לרמב"ן שאין כל אלו הדינים נוהגים, כיון שאינו שייך לסדר עבודה אלא לתפילה בעת צרה, עי'.

לח. יום אחד נהג שנרדם כמעט פגע בו בעת שהלך לתפילה, ואמר שיצא ברכת הגומל בל"נ (מאד מקפיד להוסיף בל"נ על כל דבר מצוה שאומר שיעשה), באמירת מזמור של יורדי הימים המה ראו וגו', שהוא מזמור של המחויבים באמירת הגומל, או שייצא באיזה מזמור שאומר בתיקון חצות שיש בו הודאה לה'.

(ג). כך כבר תירץ האדר"ת.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שכו

לט. לעניין תכלת היה הולך בטלית קטן ולא בטלית גדול [בתכלת החדש ולא של הרדזנאי], ואומר שהדבר הוא בספק, ולא הוכרע ולכן עושה כך, שלא ממש באופן גמור אבל יוצא גם זה.

מ. אמר שלא נוהגים כיום להניח ידיים על הלב בשעת שמונה עשרה [אולי מפני שאין הדרך כך בעמדו לפני הגדולים].

מא. כנראה הקפיד מאד לא להירדם עם הנעלים, אם רק אפשר לו, שלא לטעום טעם מיתה (ומסביר שזה היה טעם הגר"ד בהר"ן זצ"ל ללכת רק עם נעלי בית גם בשלג וכדו', כידוע).

מב. לעניין ברכת המפיל אחר חצות בלא שם ומלכות האם לנהוג כמנהג המקובלים או כפשטות הדין, אינו מכריע, וכתב בזה השולחן שגם אם לא נרדמים אין בכך בעיה אם שכבו במיטה קצת זמן.

מג. לעניין ק"ש פסק שגם מי שלא התכוון אלא קרא בקול די בכך לעניין בדיעבד. מד. סבר שכוונה צריכה להיות ממש בשעה שאומר המילים, ולא כפי השמועה בשם החזון איש שכל זמן שלא המשיך למקום אחר [והאריך כבר בקונט'] "יעננו בקול"], אבל טען שהכוונה היינו שחושב על הביאור במילה כאילו קורא את זה.

מו. מרגלה בפומא בשם הצדיק הירושלמי הידוע ר' הירש מיכל זצ"ל, שצריך לקחת מכל חוג את הטוב מה שמתאים לו, ועל היתר לא לדבר בכלל.

מז. לא נהג להגיד גוט שבת אלא שבת שלום (כנ"ל), ובדרך כלל דיבר הכל בעברית בהברה ספרדית הנהוגה כאן בארץ.

מח. סבר שאפשר לצאת יד"ח אף בקריאת אדנות מבעל קורא בהברה ספרדית, אם הוא ספרדי, אבל אם הוא אשכנזי כנראה מאד רצוי שלא [אף שגם זה אינו ברור, כיון והבנתי ממנו שאין הוא סבור שההברה האשכנזית בזה היא הברה מחייבת, שאינה קדומה אלא שונתה בעקבות היידיש [כידוע כיום יש מפקפקים על כך], ורק אצל התימנים נהוגה הברה זו, ודלא כבקריינא דאיגרתא בשם החזו"א, שצריך לתת חילוק בין שם אדנות של רבים ליחיד, שהכל צורת רבים, ועי' רבינו בחיי פרשת וירא].

מט. עשה התרת נדרים על כל דבר שמפסיק לעשות מכל הנהגותיו, כצומות וכו', ללכת בגרביים בתשעה באב וכדו', בשנים האחרונות שמאד נחלש, ואמר שאם

שכח הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

היה יודע לא היה מקבל וכדו', ועושה ע"י כל שלושה שיודעים משהו מהעניין [וסיפר על החזו"א, שחזר שנית לעשות התרה, כי היה מי שלא הבין בין הדיינים, וכדי לא לפגוע בו עשה איתו בכ"ז]. אמר שאין צורך לעשות התרת נדרים על נדר שלא ללכת לים מפני הפריצות וכדו' [אולי משום שזה רק בבחינת סור מרע ולא עשה טוב שיש בו עניין של קבלה ונדרי מצוה, וצ"ת].

נ. אין סברא לחלק בין קדיש, שהוא רק י"א חודש, לבין מפטיר י"ב חודש, אלא שניהם רק י"א חודש (ודלא כמש"כ הרב יברוב בדעת סופרים).

נא. יחוד בגר שנתגייר עם בנותיו, פשוט שהולך עפ"י הקשר הביולוגי, ולא אומרים לעניין זה כקטן שנולד.

נב. גריסי פנינה אם לא דבוקים כבמרק [כמו שכתוב] חכך לדון האם הברכה היא אדמה או מזונות, שהרי אחרי הכל נימוחו ומבושלים, ואמר בהתחלה שיאכל בתוך הסעודה ואיני יודע מה עשה למעשה.

נג. חבש כובע עם שולים צרים, בגלל שבת שלא יהיה כאוהל (ולא היה אכפת לו כלל אם יראה משונה כך או כך, ופעם סיפר נכדו על הגר"ד בהר"ן זצ"ל שהיה הולך במין נעלים משונות [לא זוכר הפרטים], ומאד נהנה מכך שלא התחשב במה שנראה אלא ששוקל ההלכה).

נד. מה שחושבים העולם שהיה נוהג בכל מנהגיו כרבינו הגר"א ותלמידיו, זה אינו מדויק כלל ועיקר, שבאופן פרטי נהג בהרבה דברים דווקא כרבינו האר"י, ואפי' לקולא, כגון שהיה נוהג לברך ברכת התורה כשהיה נעור כל הלילה, וכן היה מורה אף לרבים, לפחות בשבועות, כדי לשבח ולבקש על התורה בחג מתן תורתנו, וראוי הוא רבינו האר"י לסמוך עליו, לפחות היום. וכן היה מקל לרבים לחזור על ה' אלוהיכם אמת' אם לא הספיק עם החזן, כרבינו האר"י (ובזה גם הסכים אתי שיש לנהוג כן משום 'שהם אמרו והם אמרו') [ומי שיערוך פעם רשימה מה נהג כהגר"א ומה כהאר"י תבוא עליו ברכת ה', כי לא ריק הוא בוודאי].

נה. לא התייחד עם נכדותיו, אלא השאיר הדלת פתוחה, כפשטות לשון הרמב"ם וכשיטת הר"ן.

נו. החזן לכל הפחות צריך ליפול אפים מול ארון הקודש, ובמקרה שא"א, לצדד אליו [עי' מ"ב הל' נ"א קלא ס"ק ו בשם מג"א].

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שכט

נז. השעון של החזן צריך להיות מדויק להראות על זמן הנץ החמה [לא כהחזו"א שבכלל לא לפי שעון], אבל הקהל צריך להיות איתו ולא להסתכל כה"ז בשעון [ושחק על השעון שתלו בביה"כ למעלה שישראל מסתכלים כלפי וכו'].

נח. סבר שאין לנגן באמצע ק"ש ותפילה וכדו' רק בפה סגור, שאחרת חשבות הברות אלו כהפסק.

נט. וקרא בשם. ה', דהיינו שה' קרא י"ג מידות של רחמים וכך הוא לפי הטעמים והתרגום [דהיינו שכן הוא הפשט הפשוט שלפיו יש לנו לנהוג].

ס. אין טעם לגלול את הספר לפני ההגבהה למקום התפר, כיון שלא מראה לקהל את הכתוב במה שקרא כעת.

סא. סיפר שב'בית כנסת' של הקראים ראה, כשביקר שם פעם אחת, שנוהגים כל פעם שנכנסים לבית הכנסת להשתחוות בפישוט ידים ורגלים, ושאלם האם גם כשחזור מביה"כ צריך לעשות כך, ואמרו לו שזה לא הפסק, ונהנה שגם הם משתמשים עם מונחים למדנים כאלו. ואמר שפעם אחת היה שם ביוה"כ שלהם, שחל למחרת היום שלנו, וקראו מפטיר יונה ואחר כך הקיפו הבימה כמו שאצלינו בשמחת תורה [מה שהתעניין בהם כנראה מפני שאפשר ללמוד מהם מסורות מתקופת הגאונים, שנכחדו כיום מסיבות שונות מקהילותינו].

סב. לא הקפיד כ"כ על הכללים של בריאות הגוף כמו התעמלות, תזונה נכונה, שינה וכדו', שא"כ אין אנו מספיקים כלום (ופעם מישוהו שאל אותו על הרמב"ם, שכותב שצריך לישן שמונה שעות, והוא אמר לו בוודאי שהרמב"ם עצמו לא נהג כך, אחרת לא היה נהיה רמב"ם), ומ"מ לא הרשה לצעירים לעשן.

סג. לא הרשה לי לישא דרשה בביה"כ בת"א שישבו מעורב [אף שהם חוזרים בתשובה].

סה. על אף שהסכים שיראינו אותו לעיתונות [במבשר וכדו'], אמר אח"כ שזה "בזיון" [כל התמונות האלה וכו'], וציווה ממישוהו שתלה את הראיון הזה בחדר התפילה להסירו מיד.

סו. הבנתי ממנו פעם אחת שסובר שמשקה קולה הוא חמר מדינה, שנתן לצורב אחד לעשות עליו קידוש, וצ"ב (שכמדומני שאלתי אותו בפירוש ולא הסכים לכך, ואפשר ששם הייתה שעה"ד מיוחדת).

של הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

סז. כל מנהגי קהילות ישראל היו שווים בעיניו, אף אם נהג במנהג אחר, היה חשוב אצלו כל מנהג הגדול והקטן ביותר של כל קהילות ישראל בכל הפזורה והתפוצה, ולפעמים אפי' מנהג טעות חשוב לו, אם לא חלילה נבע מעניין פסול.

סח. סבר שבדברים מסויימים אין לנהוג כהגר"א בא"י, אחר שתלמידיו שינו זאת בעקבות דברי מרן הב"י ומשום לא תתגודדו.

סט. צריך פלס לשקול כל מנהג, כי יש מנהגי טעות, כמו מחיפה ואילך לצפון, שנושאים כפים רק בשבת מפני שכך היה מהעליה החסידית, שעשו כעין פשרה עם מנהג א"י. סובר כרבים וטובים, כהראי"ה קוק, ועוד שזה טעות ויש לבטל זאת, ועדיף ללכת למניין ספרדים, שנושאים בכל יום, ויש בזה מצות עשה של "כה תברכו", והקהל שותף, כמש"כ היראים שהביא בבה"ל תחילת ח"ב.

ע. אמר לי פעם שכל מה שמחשיבים ירושלים בי-ם החדשה לענין קריאת מגילה בט"ו הכל סברות, ובעצם הכי פשוט זה כמו בלוח של ר' מיכל טיקוצ'נסקי ז"ל שמודד מיל מהחומה, אלא שלמעשה אינו מורה כך, ומכל מקום אינו הולך רחוק כ"כ עם הסברות, כהגרש"ז והגרי"ש זצ"ל, לצרף השכונות הרחוקות, וכמו שפירסם בקונטרסיו.

עא. סגנון לימודו, הולך מאד לפי מה שכתוב בלא שינוי, אבל לא להיצמד לזה בדקדוקי עניות, כיון שצריך ללכת אחר המקור שממנו נשאב הדין. כמו למשל מש"כ לעיל (אות נ') לעניין מפטיר לאבל על אביו ואמו האם י"ב חודש, כמו שיש כעת מי שכתב, או י"א חודש, כמו קדיש ותפילה שכתוב להדיא, לו נראה בעצמו שאין לחלק בסברא או לפי מה שכתוב, אבל כל מקום שההלכה רופפת זיל בתר המנהג, אבל כאן המנהג כנראה קצת רופף גם.

עב. בעצם היה מחמיר גדול, אבל לפעמים אם זה נראה לו בא על חשבון דבר אחר עקרוני יותר, או שנראה לו כסתם מין פרומקייט שאין תועלת לא, כמו מי ששאל אותו האם נשים צריכות לא לשבת לאכול בצורה כזאת שתחייב אותן זימון לדעת הגר"א, אמר מי שמע כזאת להחמיר על הנשים כך, ולא אבה בזה כלל.

עג. שאל אותו אברך האם לקנות דירה יקרה ולהיכנס לחובות קצת, או דירה פשוטה אפי' במקום מרוחק, הורה לו שדירה במקום מרוחק עדיף, כדי שלא להיכנס לחובות.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שלא

עד. ישנם בחורים צעירים שחוצפא יסגי, שנגשים לעמוד להתפלל אפי' בלי לשאול את הזקנים היושבים, וזה מאד לא טוב. גם מה שביטלו את המזרח בביהכ"נ, שמקורו מהתוספתא שצריך שיהיה פניהם כלפי העם, מגיע ממקור לא טוב שאין כבוד לזקנים.

עה. על יום ההולדת כתב קונטרס שלם, וראה בזה דבר חשוב הן לעניין קבלות, והן לעניין איזה סעודה או לחיים, ויום הולדתו שלו חל באמצע שבבב"ם וחגג מעט בלילה וברך שהחינו על פרי או בגד. ובשנים האחרונות היינו שרים במניין, כי אורך ימים וגו', בכוונה ובהתעוררות אבל לא ברעש וכו', כדרכו.

עו. אין צורך להחמיר כדעת המג"א שלא לאכול חצי שעה סמוך לשקיעה אף במוצאי שבת, לעניין סעודה שלישית, שכן הוא מנהג כל ישראל, וסומכים על הט"ז, שהשקיעה היא עניין חשוב להזכיר. אולם, יש בעיה אחרת של תוס' ער"פ, שאומרים שאם אין דעתו להפסיק בזמן אסור לו להתחיל וכו' לא מצאנו ידינו ורגלינו, והוא עצמו נוהג שלא לאכול אחר השקיעה.

עז. אפשר לומר ותערב אפי' אם רק כהן אחד עולה לדוכן, אמנם נהג שהחזן לא יאמר, מחשש הפסק, רק הקהל אומר [כנראה כתב כן כבר בוזרח השמש].

עח. בשביעית לא אכל ירקות שהגיעו מערבים, כיון שהגיעו ע"י סכנה של המשגיחים, וכדוד שלא אבה לשתותם עי' סוף שמואל ובגמ' בהכונס.

עט. כמדומה שכתב באיזה מקום שמקפיד להחזיר תשובה על כל מכתב, אבל לאחרונה פעמים שלא היה עוד בכוחו לענות כי נחלש עד מאד.

צ. כל יומו היה עמוס בעבודה מלימוד נגלה ללימוד נסתר ומסדר לסדר, וכן הקפיד תמיד שיהיה לו איזו שאלה או עניין לעסוק בו כשהולך בדרך (ופעם נגשתי אחרי מעריב לשוחח עימו על שאלת ר' ליזר משה על הגר"א לעניין נעילת הסנדל אחרי השקיעה בת"ב שחל להיות בשבת, והוא ישב ועישן כדרכו אחרי התפילה, ואמר לי בדיוק עכשיו חשבתי איך ליישב את השאלה הזאת, ואף אחד לא דן בזה רק הגאון ר' משה מרדכי קארפ שליט"א).

צא. לא חילק בין כיפה לכיפה ובין יהודי ליהודי (כנ"ל אות מ"ו), והשתבח שבמנין שלו מתפללים כל גווי הקשת של היהדות הנאמנה, וכולם באים ושואלים אותו

שלב הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

ומבקשים ברכות לפעמים אחרי התפילה ועונה באורך רוח לכל אחד, כדרכו, בלא לחלק בין איש לאיש (התבדח פעם קלות כדרכו 'לא הייתי צריך לתת ברכות ככה בחינם').

צב. בחנוכת הבית נהג לומר מזמור שיר חנוכת (תהלים ל), ותו לא, כך אמר לי פעם.

צג. התפלל לפעמים שמו"ע בקול, על אף ההלכה הפשוטה בשו"ע ועי' שם מ"ב, וכן ענה יחד עם הש"ץ בקול, אף שלכא' זהו כנגד השו"ע, ואמר כן בפירוש שאין הדין כן, ובכ"ז הוא עושה כך רק לגרמיה.

צד. משהו שאל אותו האם רשאי לעבור לפני המתפלל כדי להספיק תפילה במניין וכדו' וענה שלא". כמו"כ, שאל אותו האם לחכות למניין או להתחיל בנץ בלא מניין, ענה שדקה לחכות אבל יותר מזה לא. [הרבה דברים לא עונה בצורה כ"כ חתוכה, כמו שזה נראה בכתיבה לפעמים].

צה. פעם שאל בקידוש מה התיקון למי שחטא בטלטול מוקצה [שבטעות הסיט בעצמו את המאפרה].

צו. התלוננתי בפניו על ת"ח מהמניין שניגש לעמוד ולא קרא בקול את התרגום בקדושא דסדרא, כמנהג שהנהיג הרב עפ"י הרמב"ם ומנהג תימן [אלא כפי פשוטו הב"י והרמ"א עפ"י משמעות הזוהר לדעתם], ואמר לי לא נורא כי אינו החזן הקבוע, אלא התפלל יארציט. פעם אחרת אמר שזה דווקא עדיף שמישהו אחר מתרגם ולא הש"ץ, כעיקר התקנה שיש מתרגם לקהל.

צח. לא הניח ספר על ספסל מחובר עם מושבים מתקפלים כשיושבים בהמשך, כי זה נראה אותו ספסל, רק להרים מושב אחד.

צט. בזמן האחרון דיבר הרבה על ערי מקלט שבפרשיות השבוע, ואמר שאם יכנסו לארץ וירחיבו הגבול יוסיפו ערי מקלט, ולא שאז נפישו רוצחים, אלא שיהיה סביבותיו נשערה מאד, ולפי ערכם יצטרכו יותר.

ק. אמר שלוחות אחרונות היו של משה, כדי שלא יהיה הכל רוחני כ"כ, ובחטא קל לא יעמדו, כלוחות ראשונות.

יד). פ"א אמר שאפילו לכהן לעלות לדוכן אסור.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שלג

קא. סגנון הפסק שלו היה להיות מושלם בעיקרי ההלכה עד קצה גבול היכולת, למשל פעם אחת נשאלה אצלו שאלה לאשה שלא בדקה ביום השביעי רק בביה"ש, ואמר שאם רוצים ללכת עד הסוף צריך להתחיל הכל מהתחלה, אף שבעצם בשו"ע נפסק שבדיעבד מספיקה בדיקה של ראשון [הפסק טהרה] ושביעי.

קב. שאל אותו צורב צעיר אחד, האם לקרוא במעלי שבתא שה"ש או ללמוד גמ' למשל, ענה שתלוי מי שואל ולכן ישיבה ששואל רצוי ללמוד גמ', אבל סיפר שמכיר בן ישיבה שהיה נוהג לקרוא שה"ש ממגילה כשירה, והיום הוא ראש ישיבה.

קג. הסתפק האם מי שחושב כיום מחשבה לא טובה על בן אדם שנפטר מהעולם, כגון שנקם בו על זה שלא רצה לעשות עימו שידוך ולכן הלך וקלקל לו במקום אחר, האם יש בזה עבירה על "בצדק תשפוט עמיתך", או שאם הלך מהעולם אין כבר חשש זה, או שהתורה ציוותה על מידה טובה זו שהיא בנפש השופט לשפוט כך איש מישראל, ושלא יהיה בכלל במומו פוסל, וע"כ אין נפק"מ מי מצבו של האיש [ולכא' יש לחלק בין ע"ד המוסר לעיקר הדין של בצדק, וצ"ע ותלמוד].

קד. שאלתי על עוזרת בית שבעלה החתים אותה ערבות על חוב גדול מאד שהיה חוב שבע"פ כי נוצר מחמת שהיה משתמש בשירות (מילוי דלק) באופן קבוע הרבה זמן, וכעת ע"פ חוק המדינה של הוצאה לפועל צריך להפריש סכום כסף קבוע מהמשכורת שלה, ובחודש הראשון של התביעה יש אפשרות שלא להפחית שני אחוז למשל מכל המשכורת, כיון שיתכן שאתה נוהג לתת לה מקדמה חלק מסכום המשכורות. ואולי אין כאן שקר, כי לא אמרת כלום, ואם ישאלו אותך תאמר את האמת. אולם, אולי יש כאן משום שיעבודא דרבי נתן, שאתה חייב מכוחו את הכסף לבע"ח, אלא שצ"ע אם זה נאמר גם במלווה ע"פ. והרב זצ"ל אמר לי שאולי יש כאן מעין סיטומתא והסכמה שכך יגבה הכסף, וא"כ יש כאן מעין התחייבות לההוא, אבל לא רצה להכריע בזה.

קד. שאלו אותו על מקרה של מזגן המטפף לחצר הציבורית, אבל יש שם אשה מבוגרת ובודדה שמתלוננת על כך [אף שהחצר אינה שלה], והאפשרות היחידה היא להעביר את הצינור למקום שיש בו שיחים, שיגדלו מחמת כך בשמיטה. והשיב, שזה רצוי הרבה יותר, לעומת צערה של אותה אישה.

שלד הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

קה. נביא כמה דוגמאות (לבד ממה שכתבנו לעיל) לדברים שנחלק בהם עם גדולי הפוסקים בני זמנינו: התנגד נחרצות לעשות ברכת כהנים במנחה גדולה, שלא כהחזו"א בהל' נשיאת כפים וכמו שהנהיגו כאן בב"ב עפ"י, וכבר האריך בזה בספר זה השולחן. לא קבל את מה שר' משה פינשטיין זצ"ל פסק שעיקר התפילה של ש"צ היא בקול רם [וכמדומה יש עוד שסוברים כן, שאין תפילתו אלא לסדר, ועי' בסוגי' בשלהי ר"ה, וצ"ע ותלמוד]. לא קבל מה שידוע מר' משה שהורעה מלאכותית מתייחסת אחר האב, ועוד שאלות ממין זה, שסומכים על ראיות מאגדות חז"ל, שאומר שצריך להחמיר שמי יודע מה קובע. גם חששות חדשות, כמו שאסור להכניס מאכל חם לצלחות חד פעמיות, שאמרו בשם הגרי"ש ז"ל שאסור משום סותר (כנראה), לא קבל כל עיקר, וקורא ע"ז חדשים לבקרים וכו'. פעם לפני פסח שחל להיות בשבת שאל אותי על מאמרו של א"ז זצ"ל על מצות שלא לשמה, והיה נראה קצת שבא להתריס נגד אלו שהתנגדו לו מטעמי השקפה, כי דעתו הייתה שאין משוא פנים בהלכה (בכלל היה "נון קונפרמסטי" ולא אבה שיזהו אותו עם קבוצה, שאלתי אותו אם למד בחברון וביטל: 'אה לא למדתי שם, ישבתי כל היום בקמניץ בבורכים', אפשר לומר שזה הדבר היחיד שבו היה אכן חברונאי, אבל אולי במה שנהג במעט בהידור, ובכלל כבוד אצלו היה מדרגה ראשונה).

קו. על אף שהיה בקי עצום במנהגי כל הקהילות ומכבד את כל המנהגים כולם, כנ"ל, שאלתי אותו על מנהג חב"ד שלא לאמר בעשרת סליחות, וכמדומה היה לי שלא שמע או לא התייחס בהתחלה, ואחר אמר לי בפירוש שאין טעם לזה [שהרי דוקא אז הוי דרשו וכמש"כ הרמב"ם שאז הוא עיקר המנהג].

קז. נהג לעורר על הרבה מנהגים שהציבור מזלזל בהם וגם דקדוקים בתפילה שהציבור דש בעקביו, ולפעמים משנה אפי' את הכוונה או נראה כמגדף חלילה, ובזה ראה לפעמים את עיקר עניינו לעורר על כך. פעם עורר על כך, שבערב פסח לא מחלקים קמחא דפסחא, באמרו או שאתה מהנותנים או מהמקבלים, וכן שלא לומדים הלכות פסח ונשארים עם מה שלמדו מהגנות, כלשוננו, ולא נותנים לרב איזה מתנה בעד טרחתו במכירת חמץ כמנהג ישראל, וכן רבים כאלה, כמו שאין נוטלים ידים לפני התפילה, שהוא דין ברמב"ם ובשו"ע עיי"ש, וכן שאומרים בחפזי ונשמע בחבזי (ופרסם זאת פעם במודעה), וכן שאומרים 'חרבה עירינו' ונשמע בגלל שאינו אומר החית בשווא נע כציווי, או ששרים טובים מאורות וכו' במלעיל, ואח"כ גם כשמתפללים לא מדקדקים בכך.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שלה

קח. אמר ששאל את מרן החזו"א זלה"ה על כאבי שיניים בר"ה, והתיר לו לקחת כדור, שלא מחלק בין כאב חזק, שחשיב כנפל למשכב, לכאב קל, שלא נחשב ככזה.

קט. מאד מקפיד על אמירת ברכות השחר במקומו, עד כדי כך שהורה לדלג בשל אמירת הברכות במקומן על פסד"ז, במקום שא"א שניהם [וזה חידוש גדול, שברכות אפשר אחר התפילה ופסד"ז א"א].

קי. שמעתי מהרב שיש לדון בביעור מעשרות בפירות שנוהג בהם קדושת שביעית [ומשכחת לה בגוי, לדעות אלו שיש בפירותיו קדושת שביעית, וישראל עשה את הגמ"מ], שדינם שאין הביעור של שנת השביעית חל עליהם, כיון שאינו רק על שלוש שנים, שסופן הוא בפסח של שנת השביעית. ולעניין זה יש לדון, האם דנים כפי החנטה מר"ה של שנת השביעית, דמגו שחל דין שביעית עליהם לעניין שביעית יחול גם לעניין ביעור, ואמר ששאל את הגר"ח ק"ו וא"ל לאחר מחשבה שאינו רק מט"ו בשבט. והטעם נראה ברור, שהולכים אחר דרך הגדילה, שבוה הוא תלוי.

קי"א. ערב שנת השבע שנת השמיטה תשע"ה, קרא לי ואמר שרוצה להגיד רק באוזני שלא יהיה עין הרע, שמודה לה' על כך שעל אף כאביו הגדולים ברגל בכל זאת לא החסיר אפי' פעם אחת בעז"ה שחרית בנץ, והתרגש מאד עד לדמעות מכך (וזה שייך למה שכתב והקריא מספרו "אני לדודי" על שבערב ר"ה אנו כביכול אומרים לבעה"ב עשינו שליחותך על העבודה של כל השנה, עי"ש).

קי"ב. התנגד להדפסה של הפיוט בר יוחאי בסידורים, ובכלל אין דעתו נוחה מפזמון זה ואומר שנראה כעובד בשיתוף וכדורש אל המתים [אבל שאלו אותו ממה שפעם נהג מנהג עפ"י מקובלים, כנראה שבזמן מלחמה בארץ הניח פתקה בידי נפטר כדי שיעלה כביכול ויתחנן לפני קונינו, אולי זה כדי לעורר הלבבות וכל שיש בו משום רפואה אין בו וכו', וצ"ע].

קי"ג. התנגד נחרצות ובכל כוחו, לקבורה במדפים והחשיב זאת כלא קבורה כלל, כאילו מניחו כדומן ע"פ השדה, ואמר יש עדיין מקומות בדרום הארץ לקבורה.

קיד. בסוף ספר איגרתא חדתא הסתפק לעניין ביעור מעשר שני בירושלים בזמן המקדש אי רשאי להניח אחר שביעי של פסח כששבת צמודה לו, ולכא' הספק

שלו הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

פלא שבודאי יש לו להשאיר חולין, ושאלתי אותו ואמר לי שאינו זוכר מה שכתב [רק שאמר מה יעשה אם אין לו, ולכא' תימה, וחשבתי שיש מעט לקיים הספק, אם נימא הטעם של תבשיל שהרי הוא כמבוער הוא כמש"כ רבינו הרמב"ם מפני שהוא עתיד להתקלקל, וחזינן שאין מעכב מה שבודאי סופו להתבער מן העולם, וא"כ ה"נ הכא אולי י"ל שכיון שהוא עושה ע"ת בערב יו"ט ומערבן להיות אחד, א"כ תרוויחו מעין קדושה אחת וחשיב כתבשיל שסופו להתבער, כיון שלא ואמרין שלא ישהה אחר השבת, כשם שלא משהה אחר שביעי של פסח, והוא נראה רחוק מאד בכל זאת, אבל רשמתי לזיכרון ורציתי שוב לשוחח עימו על זה, ואמר לי שנניח כך, כיון ואינו נוגע כעת למעשה (רק לכשיבנה ביהמ"ק)].

קטו. אמר לי ביום שישי ערב דער"ח ניסן תשע"ה. הקנאת המצה לאורחים יש אומרים כך ויש אומרים כך, אבל לא נוהגים להקנות. שכח בנוסח החתימה מקדש השבת או ישראל והזמנים וכדו' אם הזכיר באמצע אחד מהן שפיר דמי. דברנו על מעין שבע במנין קבוע בבית, כמו אצלו לאחרונה בליל שבת, ואמר לי שבג' שבתות הראשונות לא אמרו ומכאן ואילך אמרו [ומישהו סיפר שאצל ר' אהרן לייב זצ"ל לא אומרים, אף שיש שם מניין קבוע לכל הג' תפילות, אולי לא שייך הטעם של בהכ"נ שבשדה].

קטז. הראה כמה מקומות שאין נוהגים כרשב"ם בער"פ שאם מתחיל ע"ד להמשיך בזמן האסור נחשב כמתחיל באיסור, מהתה"ד של סעודת פורים לפני השקיעה, וממה שנוהג העולם לאכול סעודה שלישית סמוך לשקיעה [וזה כבר כתב בקונטרס המעלות], וכן חופה ב"ז בתמוז לפני השקיעה, עי'.

קיו. לא נראה לו כעצת האבני נזר לעניין מצה לאחר חצות, שגם לר"א בן עזריה, שזמנו עד עמוד השחר, מ"מ כל הלילה אין לו לאכול [ואבי מורי אמר השנה ער"פ תשע"ה בגלל סיפור יצי"מ שכל הלילה גם לדעתו וכמעשה דר"א וכו'], אולם למעשה יש להקל כר"ע והרמב"ם, כיון שאפיקומן אינו אלא מדרבנן [והוספתי שאמנם לדעת רש"י ורשב"ם, שבאפיקומן יוצא עיקר מצוה דאו' של "בערב תאכלו מצות", אולם מנ"ל שר"ע ור"א בן עזריה נחלקו על מצה אולי נחלקו רק על ק"פ, ומה שמשווים למצה זה רק מפאת הזכר לק"פ, והרב הסכים עמי, אולם לדידי עוד צ"ע ותלמוד בזה, ואולי תלוי באם מצות בערב היא אותה

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שלז

מצוה של בערב או דילמא כר' איצלה מפונביו', שיש לחלק ביניהם, והארכת בזה בירחון האוצר ניסן תשע"ח ע"י שם].

קית. הסתפק האם עדיף שישאל מה נשתנה בליל הסדר לבן זר או בת גדולה [שכך היה אצלו בתשע"ה. כנראה השאלה האם יש כלל חיוב והגדת לבנך בבת, מאידך לדידי צ"ע אם גם בבן גדול, או כזה שידוע כבר, יש את עיקר הדין של והגדת לבנך, ואם לא א"כ אין נפק"מ כבר מי שישאל. ומאידך, מצינו ששאלת מה נשתנה כבר הפכה למעין סדר, שהרי מלמדים אותו לשאול אפי' קודם שרואה השינוי, וכנראה כך נהוג עלמא וצ"ע].

קט. האם לדעת הגר"א [והמאור והחזקוני ועוד], שיש מצוה לאכול מצה כל שבעה כפשטא דקרא "שבעת ימים תאכלו מצות", האם נא' שטעם רשות מבטל [כבמצת חובה שאפי' מרור דרבנן מבטלה, כדאיתא בער"פ], וצריך לאכול את המצב לבד אם הוא רוצה לקיים מצוה זו, או דילמא שנא' שמצה כל שבעה הוי כאכילת כזית בליל ראשון של סוכות, לאלו הסוברים שמקיים גם כשאכלה עם פרפרת, ואף ששם י"ל דהמצוה היא עצם הישיבה, מ"מ נראה דהכא קיל יותר, שהמצוה היא המשכה של המצוה של הערב שהיתה חיובית, והכא לא רק שהיא קיומית אלא שעיקרה בכך שאוכל זכרון למה שלא הספיק בצקם להחמיץ ובהכי די. ואמר שכך אמנם חשב אולם צריך מקור לכך, ואח"כ פרסמתי בירחון האוצר ניסן תשע"ז, ושוב מצאתי שלפני שלושים שנה כבר דן בזה, ועשה עצמו כמקבל דברי, כדרכו בקודש.

קכ. בעבר זכור לי שהסתפק לגבי חסה ממצע מנותק, שאפשר כיון שיתכן ואינו מברך לפי החיי אדם בהל' פת, שחטים שגדלו בעציץ שאי"נ ועשאו פת ברכתם בופה"א. וכששאלתי אותו לאחר זמן לא היה נראה שחש לכך.

קכא. רצה לחדש שקטן שלא הגיע לחינוך, וכן מי שנאלץ לשתות חמר מדינה בד' כוסות, אינו מברך על כל הד' כוסות, רק על ראשון ורביעי כדעת מרן השו"ע, שכיון שאינו מקיים, טפי עדיף שלא יברך ספק ברכה כזו. לעומת זאת, ספרדי שנמצא אצל אשכנזי טוב שיצא בברכות ויענה אמן ולא יחוש לברכה לבטלה.

קכב. כמו שאין משגיחין בחנוכה מדינא דגמ', ק"ו שאין משגיחין בקריאת המוספין שבפ' פנחס, שהוא מתקנת הגאונים, ועל כן אם קראו בחוה"מ בטעות ד' קרואים

שלח הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

אין צורך לקרוא והקרבתם [וצריך אצלי תלמוד אם מותר לקרוא ואם הוציאו הספר מה לעשות].

קכג. גם מי שנוהג להקפיד לסיים את תפילת לחש שלו קודם החזרה (כפשטות הרמב"ם הל' תפילה), לעניין מגן אבות של ליל שבת אין לו חיוב לדקדק בכך, דהרי כל עיקרה נועדה למאחרים, ולכא' יש להוכיח מכאן שלעולם אין מעכב, דהלא לא תיקנו לכא' למי שאינן נוהגים כדין.

קכד. ברכת על הים הגדול או מעשה בראשית שתיהן לא היה מברך בשם ומלכות, שמצאו שיטה של הר"י בר יקר שאינו יוצא במעשה בראשית על הים הגדול, כך שמעתי ממנו.

קכה. בעל קורא לא יכול לקרוא ההפטרה ולהוציא את מי שבירך, אם הקריאה היא מתוך חומש, וא"א לו לצאת בלא שקורא בעצמו.

קכו. אם נמצא במנין אחר, כדי לשמוע ברכת כהנים וכדו' (והקפיד לשמוע, ברכת כהנים של שחרית ומוסף, אולי בגלל שיש בהן כוונת אחרות), א"צ לענות רק מודים אנחנו לך ולא כל הנוסח של מודים דרבנן, שלא תוקן רק ליוצאים בחזרת הש"ץ [אמר "כך סברתי ואם אתם רוצים לחלוק על כך תחלקו"]. עוד היה נוהג בברכת כהנים לכופף עצמו ואפי' להשען על סטנדר, ואני חשבתי בתחילה שמתוך עייפות עשה זאת, והתברר לי לאחרונה שנהג כך עפ"י ת"י ועוד מקורות שיש לכבוש עיניו ולכרוע כלפי הכהנים^(טו).

קכז. התנגד לכך שח"כ יצביעו בעד נשיא המדינה שתמך בחוק הגיוס. לעניין הבחירות בארה"ב הורה לא להצביע בעד אישה, ועדיף ל'משוגע קצת', ע"פ הזוהר שלא טוב שאשה תנהיג.

קכח. היה מתבדח לעתים קלות בלשון המקרא או המשנה, כמו כשאמרנו לו שאולי יעשו לו גשר שיקל עליו לעלות במדרגות, אמר 'גשר עשו לו מפני הבבלים', או כשהיו מתווכחים בלימוד בקולניות בבית מדרשו וחשש שיפריע

(טו). עיקר מנהגו הוא כהכרעה בין הבבלי שמשמע ששומעים בעמידה לבין הזוהר פר' נשא (דף קמ"ז סוף ע"א) שלשונו 'צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא' ולצאת ידי שניהם היה נשען על הסטנדר, ואח"כ מצא סמך לכבוש פניו בארץ מתרגום שיר השירים (פ"ז פס' ח') שמתרגם זאת קומתך 'ובעידן דפרסין כהניך וגו' וקהליך קימין אפיין באפיין וגו' ואפיהון כבישין בארעא'.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שלט

לתפילה בביהכ"נ הגדול, אמר 'הקולות יחדלון', 'יר"ש יוצא ידי שניהם' כנ"ל וכדו' (פעם אמרתי לו הרב 'אינו מודה' באוצר ב"ד ונהנה).

קכט. לפעמים היה כאילו מתנצל על כך שאינו עוסק בהנהגת הכלל, והיה אומר שזה לא מתאים לכל אחד, וסיפר על אדם גדול אחד שנכנס להנהגת הכלל והצטער על כך כי זה לא התאים לו. פעם ספרתי לו ווארט מא"ז (הגרי"ב ז'ולטי זצ"ל, אותו היה זוכר בערגה כחלק מהנוף הירושלמי בשערי חסד, אליו התגעגע כל ימיו), שאלהו הנביא אומר (מלכים א, יח) 'ואני נותרתי נביא לה' לבדי', והלא היו עוד מאה נביאים שהחביאן עובדיה במערה וכלכלם לחם ומים (ע' שע"ת ג רכד), אלא שנביא במערות אינו נביא, נביא זה מי שבא למלך ואומר לו 'אתה עוכר ישראל' זה נביא, ונהנה מאד מאמירה הזאת, שהיא כאילו נגדו, וחזר עליה במוצ"ש לפני היושבים שם.

קל. סיפר שהיה אצל חותנו של א"ז, ר' ירחמיאל וקסלר ז"ל, בקידוש שערך א"ז כנראה כשאמי שתחי' נולדה, ולא רצה הגר"ד בהר"ן זצ"ל לאכול שם, על אף שאמר לו א"ז זצ"ל 'אני עשרתי בעצמי הכל', אלא שזה לא היה כ"כ בעיה אצלו, שהרי היה מעשר כל יום בשביל כולם כדרכו הנודעת, אלא שאמר שיש לו קבלה לא לאכול מחוץ לבית, ואמר שהנהגה זו צריכה בדיקה (איני זוכר כעת למה כנראה במקום אחר כן אכל).

קלא. ערכה לברית מילה 'סמד"ר', סוכר לשהכל (כי אין היום יין בסעודה), מלח לטיבול הפת (שלא דואגים להביא), דרשה (אם יכבדו אותו), נר (כתוב במהרי"ל שנוהגים להרבות בנרות ולא מביאים כיום).

קלב. הייתה לו ביקורתיות מאד חדה על כל מיני תופעות חדשות, כגון שמתפללים על קברים יתר על המידה, ועושים באופן קבוע תפילות אצל איזה גדול שנפטר, שזה עובר את המידה. וכן למשל כשנסעו הרבה גדולים לחו"ל לקבר הגר"א, שחק, 'כולם במטוס אחד, מה יהיה אם יהיה משהו, אני אשאר לבד'. וכן כעס מאד על שמתפללים בשביעי של פסח בקבר עמוקה, איך יתכן, גם מצד שהוא יו"ט, וגם שאלה של תחומין, ועוד.

קלג. פעם אמר לעניין קרבנות: זה לא כ"כ פשוט, תארו לעצמיכם נבנה כבר ביהמ"ק, האם בג"ץ ירשה לנו להקריב קרבנות, אלא שאנחנו מאמינים שהלך

שמ הלכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

המחשבה ישתנה וכו' (דהיינו במשמעות העמוקה יותר לעניות דעתי, שגם בעדינו צריך איזה שנוי במחשבה בשביל כך, ולכן גם לא פשוט לדבר על חידוש העבודה ואכמ"ל. אמנם יודגש בזה שגם הגישה ההפוכה לא הייתה מקובלת עליו כלל בלשון המעטה, ופעם די הזדעזע כשאמרתי לו הדברים הידועים בשם הראי"ה קוק זצ"ל שהצפיה לגאולה אינה חייבת להיכרך לכו"ע כצפייה להקרבת הקרבנות למי שלא השיל מעליו את תרבות המערב כמו שראוי יותר לעשות. וכן היה מורה ובא לכהנים שהיה פוגש, להשתלם במלאכת עבודת הקרבנות כי הישועה בפתח, והצעירים בוודאי יזכו לראות בבוא היום המיוחל בו יצטרכו להקריב קרבנות).

קלד. לגבי כ"ח באייר 'יום ירושלים', פרסם לפני שנים שלדעת בה"ג יש לומר הלל בברכה, ושאלתי אותו פעם בבר מצווה של בני שחלה בערך בזמן זה, וענה, שיתכן שלא כתב בה"ג רק באותה שנה, ושצריך עיון (וביטל עניינים שבהשקפה הקשורים לכך, כי שנא ערוב זה). והיו שנים שכתב שאין לקרוע על ירושלים, שהיא תחת כיבוש ישראל, ואח"כ מעט חזר בו, שמא לא נחשב שלטון של מי שאינם שומרים תומ"צ, אבל מאד היה חם ליבו לאלו שגרשו מביתם את מתיישבי הארץ, והיה אומר שאין ספק שנענשו על כך^(טז).

קלה. מדי פעם היה מספר מעט סיפורים שהיו תמיד אופייניים לו, והרבה פעמים דווקא בחר לספר על ת"ח מוכרים פחות, כמו שסיפר פעם אחת על הרב רוזנטל זצ"ל מחיפה ששכנים התלוננו שלימודו בקול מפריע להם, והזמינו משטרה, הגיעו אליו שוטרים, והוא בשלו ממשיך בלימודו, כשחש בהם והרים עיניו, ראה שוטר גבוה, וביקש ממנו אם אפשר להוריד לו ספר מלמעלה, כי הרבה זמן הוא רוצה להוציאו ולא מגיע.... או סיפור על החזון איש, שפעם הלך איתו ולא רצה להשאירו לבד, אבל הוא רצה להיות עם עצמו, והיה בה"ב, ושאל אותו אתם אוכלים היום, הוא ענה לו כן (עוד היה צעיר ולא סיגל כל התעניות), 'אז לכו תאכלו' (בדיוק היה אפשר לראות סיטואציה דומה אצלו). או רב אחד בליטא, איני זוכר שמו, שלמד בלילה בביתו, ופתאום שומע איך גנב מנסה לחדור מהגג לביתו, בהניחו שמדובר במישהו מוכר לו מהקהילה שנאלץ לחפש משלח יד בזוי זה, הוא קרא

טז. הערת העורך הרב רועי הכהן ז"ק: וכשבאתי לקבל ברכתו לפני הגירוש מגוש קטיף, כשניסינו להיכנס לשם, ברכני בחמימות ואמר לי שמתפלל הרבה שתבטל הגזירה, ולשאלתי השיב שאין ספק שחייל צריך לסרב לפקודה כזו (ומע"כ ידידי הרב שי פרי אמר לי, שאמר לו אז שהוא לא מבין איך מי שיש לו ריח של ירא"ש יכול לחשוב להשתתף בעבירה כזו ואפילו בעקיפין), אך אמר לי שהוא שותק כי הגדולים לא אמרו כן.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שמו

בקול 'אני יושב עם הפנים לקיר ולא רואה כלום בבקשה אפשר להיכנס'. וכיוצ"ב הרבה, כל סיפור כגון אלו נחצב מעצמו, כאילו רואים אותו בעצמו נוהג כך.

קלו. מאד אוהב שעונים לנוער וכדו' רק להלכה, בלא להתחשב בעוד דברים, שמטבעם יש להם כל מיני עליות ומורדות, והלכה היא עניין יציב שיכולים להתלות בו, וזה החינוך הטוב ביותר לטעמו. ולמשל, בבואי קודם הנץ בשבת בבוקר ראיתי איזה נער שנגרר אחרי כמה ריקים וישב איתם בגן העיר, כנראה כל הלילה, וכשראני הולך עם הטלית להתפלל נער קצת, ושאלני אודות קידוש, ואמרתי לו כדין שיכול לעשות קידוש כל היום, וספרתי לרב ומיד אמר גם שכך יש לענות (היה ניכר שתפס כל העניין, וסבר שרק זה יש לענות).

קלו. התנגד לתרומת אברים גם במקום פקו"נ, ועל אף שהרופאים אומרים שאין תועלת בב' כליות וכדו', כיון שהקב"ה נתן לאדם אין לו רשות ליתן לאחר [והוא חידוש נגד כל הפוסקים, כמו שמודה בעצמו, מלבד הרב מנשה הקטן שגם סובר כמותו]. אמנם, בהארכת חיים באופן מלאכותי סבר להיפך מאלו שחושבים שחייבים להאריך החיים בכל מחיר, וסובר דאדרבא יש צער לנשמה כשרוצה לצאת ומאריכים את החיים באופן מלאכותי [כנראה שזה באופן שמסתבר שא"א יהיה להחזיר את האדם לתפקוד רגיל, אבל יתכן שאפי' אם יהיה אפשר לא בכל מקרה סובר שיש לחייב זאת, למשל בבן אדם מבוגר וכדו' וצ"ב], וב"ה זכינו שכך היה אצלו, ויצאה נשמתו בנשיקה בלא סבל ומכשירים.

קלה. כמו שכבר פתחנו בראש דברינו עד רגעיו האחרונים לא פסק לדון מה חייב עפ"י שו"ע יהודי במצבו, וממש קיים בזה 'אדם כי ימות באהל' במדרגה היותר נעלה שיכול בן תמותה (ומזכיר מה שכתב בעצמו בבינו שנות דור ודור על הנהגתו של ר' הירש מיכל, זכות כל הצדיקים הנפלאים הללו לטובה), וזה היה ממש פלאי פלאות, ואני מרוב פחדי להטריח אותו, לא זכיתי לשמשו בימיו האחרונים (וכמה חסר לי כעת הדבר), ומעצמי באתי לדון כיון וידעתי שסבל מקשיי נשימה וידעתי איך כל דיבור קשה עליו, כדרכו בחיתוך הדיבור וכולי. וכיון וזכיתי מעט להכירו ידעתי שידון מה עדיף לו במצבו, הרהור או שומע כעונה, וה' אינה לידי שבדיוק אחזתי בסוגי' זו ודנתי עליה, ואכן שמעתי ממקורביו שרבות התחבט בכך ובקש מכל הצורבים לברר מקחו זה האחרון בכל נפשו ומאודו, וחלקם באו לפניו ודנו עפ"י מה שדנתי

שמב הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה

אנכי הקטן בזה. והצדדים הם שהירהור להלכה לא מהני רק בחולה (ורק לדעת הרמב"ם, שהוא יחיד בזה, מהני בכל הברכות חוץ מק"ש), אולם לדעתי משמעות הגר"א (סימן סב סעיף א) שלא כהמ"ב, שבחולה ילפ' שיוצא בזה, ואינו רק סתם קבלת עומ"ש וכדו', כמש"כ המ"ב. ומצד שני, שומע כעונה אמנם כתב מ"ב (סא מ) עפ"י שאג"א ו', שיוצא גם בק"ש אף שבירו' ברכות כתב דליכא שוכ"ע לעניין ק"ש, כנראה שאני בדיעבד. ולעשות גם זה וגם זה א"א, שהרי כמו שהקשו רעק"א וטו"א בסוגי' של אישה בבכרה"מ דאו' או דרבנן, מוכח שלא יוצאים בהרהור כששומעים, אף שצ"ע למה, ואם כן סו"ס מה עדיף. ודומני שבסוף העדיף להיות בגדר שומע כעונה (ואופייני לו שמעדיף תמיד את גוף הדבר מנשמתו, שהוא כפורה באוויר, בפרט לחזון איש (אור"ח כט, ח) שהירהור הוא בגדר 'כוונת הלב') ועיינו בזה.

קלט. וביליל שבת האחרון התאמץ למעלה מכוחותיו לקרוא קריאת שמע בעצמו (כהירושלמי והגר"א) אבל בשאר התפילה הוציאו אותו בשמיעה, וסימן למקורבו ביד להוציאו גם בקידוש היום בתפילה, והיינו כמו שחשש, וכך הוה, שלא יוכל לעשות עוד קידוש בעצמו (כמו שאח"כ חיכה וחיכה אולי יוכל לעשות, ובסוף שתי משהו ללא קידוש), כי לא היה בכוחו כלום, ובכל ליל שבת היה נוהג להתנות, כהחת"ס, שלא ייצא ידי חובת קידוש היום בתפילה, כדעת המג"א, ואף שחסר הזכרת יצ"מ מהני מה שהוא סמוך לאמת ואמונה, כמש"כ המ"ב, ועל כן ביקש שיוציאהו דווקא בתפילה ולא סמך על מגן אבות. כנראה כך היה חשבוננו, בינו זאת כי התקיים בו הפך המקרא 'אין שלטון ביום המוות', ויוחק בספר לדור אחרון.

תם ולא נשלם. וכל רגע שכחתי דבר אחד שבאתי לכתוב ומיד נזכרתי בדבר אחר, ואולי לא הצלחתי לכתוב את הדברים החשובים ולפעמים לא בררתי כמו שצריך.

"וקרא בו כל ימי חייו" ר"ל הביוגרפיה שלו תהיה עפ"י התורה כך כתב החת"ס, וכן היה אצל מורינו זיע"א, שכרום זולות לבני אדם אצלו הן הררים התלויים בשערה, אחת מהנה לא נעדרה.

הליכות חיים ממורינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצלה"ה שמג

רוצה אני להוסיף כאן עוד כמה שורות. רבים מבני הישיבות שואלים מה מצאנו אצלם להדבק בו כל כך, הלא לכאורה הוא הדוגמא ההפוכה מראשי הישיבות שבעבר ובהווה- מעדיף מעשה ומנהג ע"פ מחשבה ורעיון, מעדיף את הכתוב ע"פ הסברה, מעדיף תורת הרש"ש ע"פ רמח"ל, ובכלל אינו לומד בדרך הישיבתית, ואפי' בורח ממנה, כאילו מפילוסופיה שאינה נוגעת לו, וכן אינו שקוע בלימוד בדרך הישיבתית שחושבים הרבה ובכל מצב ונמצאים באיזה עומק מחשבתי עד שכאילו נעשים מנותקים מהסביבה, ואילו הוא לעולם אינו מתנתק, והוא ער כל רגע לסביבה למקום ולזמן שבו הוא נמצא. אז מה באמת מצאנו בו, אנחנו בני הישיבות, שכל רבותינו הוו את ההפך הגמור, האם רק את החידוש שהיה בו?

ובאמת כשאני חושב על כך, הנהגה כזו מצאתי גם אצל א"ז ר' יעקב בצלאל ז'ולטי זצ"ל שדבק באהבה אחרי נשואיו בהגר"ד בהר"ן משערי חסד, וכמובן שם לו לעינים את מרנן החזון איש והגרי"ש אלישיב זצלה"ה, שהיו דבריהם כאורים ותומים אצלו, ופעמים לא חש להפסד ממון רב או ביטל פסק שהתחוויר לו ע"פ לימודו ברמב"ם כשפסקו בניגוד לו, ועל אף שלא למד בדרכם אלא כפי שחונך בישיבות, והוא דווקא מפני שמידת האמת שבו הורתה שאצלם יש אמת מחוברת לשורש פנימי ומסורת הפסק שאין לשנות, והדברים ידועים.

כן נראה לי גם לגבי מוריני, וביתר פשיטות לפי ערכינו, כי היה חשוב מאד לנו הצורבים הצעירים, בפרט אחרי הנשואין, האיזון הנכון והגדר שבין המסורת הרציפה לבין עולם המחשבה, שהוא ללא גבול, את זה מצאנו אצלו, ובאמת ובמתיקות שאין לשער. וכן לעניין השקיעות בלימוד, שאליה מחנכים בישיבות, שאינה מותאמת כ"כ לחיים ואי אפשר להגיע ע"י לרוגע והשלווה הנצרכים לחיים עצמם, וכמובן שכל זה היה אצלו, כמתואר לעיל, עם מלא החיות והנשמה, לא סתם באופן דוגמתי כמו שהיה נראה אולי לעין חיצונית, על אף שאכן היה דגש על המעשה והמנהג, שממנו אין לזוז.

אפשר להאריך בזה עוד, ואי"ה עוד חזון למועד, אבל ראיתי צורך לבאר גם זאת מעט כאן.

